

כתיבתי קרי'ן אל אהב ספריו... (המשנה והגמרא)

מראי מקומות לעיון בדרף היומי

בית מדרש גבוה לתורה כולל הדרף היומי קרית ספר ת"ו מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 335

הוצגה ע"י בנים המה"ל דר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שלימ"א לונדון לע"נ הר"ר צבי בדר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ד"ל

בס"ד, כד אדר התש"ע. מסכת סנהדרין דף כו - דף לב

דף כו ע"א
 (א) גמ', בתחילה היו אומרים אוספי שביעית כשרין. ביאר היד רמה, דאף שמרבין לאסוף טפי מכדי אכילתן, ומוכרים השאר, מכל מקום כיון דבשעה שלוקטין לא מוכחא מילתא דלשם סחורה לוקטים, מסתמא לא גורו בהם רבנן. אבל סוחרין ודאי פסולים, דהא לאכלה ולא לסחורה קאמר רחמנא. והר"ש (שביעית פ"ז מ"ג) ביאר, דאוספין היינו באופן שמלקט ובנו מוכר על ידו, דמבואר שם במתניתין דשרי. וסוחרין היינו דהלוקט עצמו מוכר.

(ב) גמ', משרבו ממציא מעות לעניים וכו'. הקשה הסנהדרי קטנה, ביאר, דאף מעיקרא לא היו אוכלין אותן בעצמן, אלא דהיו מלווים אותן לעשירים כדי שיפרעו להם פירות שמינית, דבכהאי גוונא שרי כמבואר בעבודה זרה (סב:). ולבסוף רבו ממציא מעות לעניים בשביעית עצמה, והוי ככל סוחר שביעית שפסולים.

(ג) גמ', משרבו האנסין ומאי נינהו ארנונא וכו'. פירש רש"י בדר"ה ארנונא, דהוא מס שגובה המלך מן התבואות. ובר"ה פוקו זרעו ביאר, דשרי משום דשביעית בזמן הזה דרבנן. והראב"ד (פ"א משמיטה הי"א) הוסיף, דאיירי במקומות שלא החזיקו בהן עולי בבל, דאין שביעית נוהגת בהן אלא מדרבנן. אמנם הרמב"ם (שם) כתב, דהיינו מה שמלכי הגויים היו מטילין על ישראל לספק מזונות חיילותיהן, והתירו לזרוע בשביעית הדברים הנצרכים לעבדי המלך.

(ד) רש"י ד"ה אגיסטון, בתוה"ד, אי נמי משום ארנונא שכרו בעל הבית לאחרו. כתב המהרש"א, דלהאי פירושא שפיר איכא למימר דהבעל הבית גופיה חרש משום ארנונא, אלא אגב פירוש קמא נקט בגונא דשכיר. והעיר הסנהדרי קטנה, דמלישנא דגמ' "אגיסטון אני בתוכה", משמע, דהווי שכיר ולא בעל הבית. וביאר, דההוא גברא דחזויהו כריב, חרש לתקן שדהו לשנה הבאה הוי, ולהכי אילו היה בעל הבית גופיה לא הוי שרי ליה משום ארנונא, דהא כבר נתן ארנונא מהתבואה שקצר. אלא אגיסטון היה בתוכה בשכר כדי שיהיה לו לשלם הארנונא.

(ה) תוס' ד"ה אגיסטון, בתוה"ד, ולא נהירא וכו'. והמאירי כתב, דשמא בסוריא ועבר הירדן שאין קדושתן חמורה כל כך, איירי. אבל בארץ ישראל וודאי אסור. ובשם יש מפרשים כתב, דמאי דאמרינן דאין עודרין עם הגוי, היינו דווקא בקרקע שיש לו שותפות עם הגוי, שמא יאמרו דבחלקו עדר. אבל בקרקע של גוי שאין לו שותפות בה, שרי. והחזון איש (שביעית סימן כב סק"ד) כתב, דכדרך שהתירו משום ארנונא, התירו נמי הכא משום כדי חייו.

(ו) תוס' ד"ה לעקל, בתוה"ד, ויש לומר דעביד ליה באותו ענין וכו' דשאני גבי שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה. הקשה המהרש"א, דאחר שביארו תוס' דאין לחייבו משום נוטע משום דאיירי בענין דקשי לכרם, אמאי הצרכו להוסיף דשאני שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה. וכתב, דצריך לגרוס

דבריהם כגירסאות הישנות "דליכא לחייבו משום קוצר". וביאר, דמעיקרא קשיא להו דיתחייב משום נוטע, דהא משביח הכרם על ידי זמירתו. ועלה תירצו, דאיירי בגוונא דודאי קשי ליה ואין לחייבו משום נוטע. והדר קשיא להו, אמאי לא יתחייב משום קוצר וכדאיתא גבי שבת. ועלה תירצו, דעיקר מלאכת קוצר לאו בעצים נאמרה, אלא דלענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה, כל שנתקיימה מחשבת קצירה, חייב משום קוצר. מה שאין כן לענין שביעית דלא תליא במלאכת מחשבת. והמהרש"ל ביאר, דכוונתם דאף דאיירי בגוונא דקשי לה, מכל מקום מעט צומח על ידי הזמירה, ובהאי גוונא יש לאסור דווקא גבי שבת, ד"מלאכת מחשבת אסרה תורה". אבל גבי שביעית כל דהוי בגוונא דקשי לה, שרי. וכתב החזון איש (שביעית סימן יט סק"ד), דליכא למימר דאיירי בגוונא דודאי קשי לה, דאם כן, מאי קאמר "הלב יודע עם לעקל או לעקלקלות". אלא איירי באופן דאינו זומר בדיקדוק באופן שלא יהיה לאילן שום נזק, ובכהאי גוונא אי כוונתו לזמירה חייב, אבל היכא דאין כוונתו לזמירה, אין לחייבו אלא גבי שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה, וסוף סוף איכא זמירה דמהני לאילן וחייב.

(ז) גמ', מאי שנא כהן דחשידי אשביעית וכו'. כתב החזון איש (שביעית סימן יב סק"ז), דלאו למימרא דדינם כשאר חשודים על השביעית, דהא לא אשכחן בשום דוכתא דאין מוסרים פירות שביעית ודמי שביעית לכהנים. אלא לפי שראו חכמים דזילא בעיני הכהנים איסור שביעית, גדרו גדר לאסור מדומע דשביעית לכהנים, כדי לפרסם דאף הכהנים באיסור שביעית קיימי. ומאי דאמר ריש לקיש "כהן וחורש", לאו משום דחשידי אחרישה, אלא לפי דזילא להו איסור שביעית, תלה בהן. אמנם כתב, דבתוס' בבכורות (לה:): ד"ה כהני משמע, דגורו על כהנים שאף לא יהיו נאמנים על השביעית.

(ח) גמ', אמר רבי יוחנן דא עקא. פירש רש"י בדר"ה דא עקא, דקאי על מה שקרא אותן רשעים. והיד רמה ביאר, דאמר "דא עקא" אהא דחכמים כאלו באין לידי חשד, והשנה מתעברת על ידן.

(ט) גמ', כי אתו לקמיה דרבי יוחנן אמרו ליה קרי לן רועי בקר וכו'. העיר המהרש"א (חידושי אגדות), אמאי לא חשו אהא דקרי להו רשעים. וכתב, דשמא לא שמעו דקרי להו רשעים. עוד ביאר, דודאי דקפדי אריש לקיש דקראן רשעים. אלא אר' יוחנן קפדי דבהא דקראן ריש לקיש רשעים אמר דא עקא, נהיינו כפירוש רש"י ד"ה דא עקא, דעל מה שקראן רשעים אמר דא עקא, ואילו בהא דקראן רועי בקר לא אמר ליה ולא מידי. ואמר להו ר' יוחנן "ואי קרי לכו רועי צאן מאי אמינא", דהיינו דבהא אין להקפיד משום דדרך החכמים לקפח את חבריהם בהאי לישנא כדמצינו ביבמות (טז:).

(י) גמ', שבנא הוה דרש בתליסר רבנותא. היינו בתליסר גדולים. אמנם היד רמה גרס "בתליסר רבנותא", וביאר, דהיה דורש בתליסר רבואות של בני אדם.

דף כו ע"ב

יא) גמ', שבנא בעל הנאה היה. פירש רש"י ד"ה בעל הנאה, דהוא כמשמעו, ויש אומרים משכב זכור. וביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דאתי ליישב איך עלתה כן לשבנא, הרי היה תלמיד חכם ולימד תורה ברבים, ועלה אמרו דבעל הנאה היה, ואין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. אמנם היר רמה ביאר, דבעל הנאה היינו דהיו רבים נהנים ממנו.

יב) גמ', דבר אחר תושיה שניתנה בחשאי מפני השטן. פירש רש"י בד"ה מפני השטן, שהוא מקטרג ואומר תסתפק בעליונים ולא תימסר ביד משה. וכתבו התוס' בשבת (פט). ד"ה תורה היכן היא, דהיינו דאמרין (שם) דבשעה שירד משה מפני הקדוש ברוך הוא, בא שטן ואמר תורה היכן היא, דכיון דניתנה בחשאי, לא ידע השטן שנמסרה למשה. והיר רמה ביאר, דשטן היינו מידת הדין שקיטרגה דאינו מן הדין ליתן לבשר ודם טובה גדולה כזאת. ו"בחשאי", היינו על דרך משל, לומר דלא נעשה הדבר על פי מידת הדין.

יג) גמ', דברים של תוהו שהעולם מושתת עליהם. פירש רש"י בד"ה דברים של תוהו, דעצם הדיבור כיון דאין בו ממש נחשב הוא לתוהו. והיר רמה ביאר, דקאי על הדברים שאין טעמיהן מגולים, כגון כלאיים ודומיהם, דדומין בעיני האדם לתוהו שאין בהן ממש, ועליהם העולם עומד, כיון שיש להם עיקרים גדולים כהרי הרים.

יד) גמ', כולן צריכים הכרזה. ביאר הרמב"ם (פי"א מעדות ה"ו), דכיון דאינם פסולים אלא מדרבנן ואין פסולם מפורסם לכל, לא רצו חכמים להפסיד זכות העם, ולא פסולם קודם שיכריזו עליהם.

טו) גמ', אוכלי דבר אחר פסולים לעדות. פירש רש"י בד"ה אוכלי דבר אחר, דאיכא בהא משום חילול השם, והוי כרשע דחמס. וביאר הלבוש (יור"ד רנד), דהוי כאומר דמשום שאין רחמים בישראל נוטל צדקה מן הגויים. והיר רמה כתב, דאית דמפרשי, דמאי דפסלינן ליה לעדות, אינו משום איסורא, אלא משום פריצותא, דכיון דמפקר נפשיה כולי האי, מסתמא רשע הוא. והיינו דאמרין "וקא מבזי נפשיה בפרהסיא".

טז) גמ', אמר רב נחמן החשוד על העריות. כתב הרא"ש (סימן יג), דמרש"י נראה, דאיירי בגוונא דבא ממש על הערוה. דהא כתב בד"ה ארבעין בכתפיה, דחייב מלקות אף דליכא התראה משום דאמר מר מלקין על לא טובה השמועה. והוסיף, דכן משמע נמי מהרי"ף (ה: מדפי הרי"ף), דגריס "אמר רב ששת ארבעין בכתפיה וכשר, אמר ליה התם יצרו תוקפו". אמנם תמה, דלישנא ד"חשוד" לא משמע כן. ומשום הכי ביאר, דאיירי באדם שגס לבו בעריות ומתייחד עמהן. וכן כתב בחידושי הרי"ף, והוסיף, דהיינו טעמיה דכשר, משום דאינו סבור דעבירה בידו, ודומיא דגנב ניסן, וגנב תשרי, דלא סבור להחשב גנב וכשר. והרמב"ן במלחמות (ה: מדפי הרי"ף) כתב, דאף בבא ממש על הערוה שייך לישנא ד"חשוד", דאחר שבא פעם אחת על הערוה, חשוד על כולם.

יז) רש"י ד"ה כשר לעדות, דבעינן רשע דחמס. לדבריו, הא דאמר רב ששת ארבעין בכתפי וכשר, היינו משום דסבר כאביי לקמן (כו:). דלא בעינן רשע דחמס. וכמבואר בבית יוסף (סימן לד) דכתב, דהלכתא כרב ששת דחשוד על העריות פסול, משום דקיימא לן כאביי דלא בעינן רשע דחמס.

יח) גמ', אמר רב ששת עני מרי ארבעין בכתפי וכשר. כתב הרי"ף (ה: מדפי הרי"ף), דאיכא מרבוותא דפסק כרב ששת, משום דקיימא לן כרב ששת באיסורי. ותמה הבעל המאור, הא לענין דינא איתאמרא, וקיימא לן כרב

נחמן בדיני. והרא"ש (סימן יג) הקשה עוד, דרב ששת כלל לא פליג ארב נחמן אלא כמתמיה על דבריו קאמר. ועיין עוד באות הקודמת.

יט) גמ', מהו דתימא הא עדיפא ליה דכתיב מים גנובים ימתקו. הקשה הערוך לנר, הא איהו ידע האמת דאינה אשת איש, ומה שייך "מים גנובים ימתקו". ותיירץ, דכיון דבעיני העולם מוחזקת אשת איש, וצריך לבוא אליה בהחבא, שפיר הוי ליה מים גנובים.

כ) גמ', ובדבר שנגמרה מלאכתו. פירש רש"י בד"ה ודבר שנגמרה מלאכתו, דמשוי נפשיה כפועל ומורי בה היתרא. והרא"ש (סימן יד) הוסיף, דאין בעל הבית מקפיד על דבר מועט בדבר שנגמרה מלאכתו כדן פועל האוכל. והרי"ף (ה: מדפי הרי"ף) גרס, "ובדבר שלא נגמרה מלאכתו". וביאר שם בהגהות הב"ח (אות ג), דכל שלא נגמרה מלאכתו מורי היתר לנפשו, דכיון דעוסק במלאכה מותר לו לקחת מעט. אבל לאחר שנגמרה מלאכתו, דרך גזל הוא נוטל.

כא) גמ', והא קא משמתינא להו. פירש רש"י בד"ה והא, דאף דמשמתינא להו על הראשונה, חוזרין ושונין בעבירה. והרי"ף (ה: מדפי הרי"ף) גרס, "והא שמתינהו ולא בעי שמתינהו". וביאר הנמוקי יוסף, דהא לא באו לפני חכמים להתנצל דלשם מצוה כיוונו. ועלה תירצו, דמאחר ששמתום יודעים שחטאו, ולא באו להשאל על נידויים כדי שיתכפר להם עוונם.

דף כז ע"א

א) גמ', עד זומם חידוש הוא וכו' אין לך בו אלא משעת חידושו. בקובץ שיעורים (בבא קמא אות מג) הסתפק בדעת אביי דפליג, האם פליג אהאי כללא דאין לך בו אלא משעת חידושו, וסבר דאחר שנתחדש דבתראי נאמנים, שפיר מהני לפסול קמאי למפרע. וכיון דקיימא לן כאביי, ליכא לכללא דאין לך בו אלא משעת חידושו. או דלמא, דאף אביי סבר לכללא דאין לך בו אלא משעת חידושו, אלא דסבר, דעד זומם לאו חידוש הוא, דהבתראי נאמנים, משום דלאו אגוף העדות קמסהדי, אלא אגופן של עדים, ובהא ליכא דמכחש להו. וכתב, דמהרמב"ם (פי"ח מעדות ה"ב) מבואר, דאף לאביי עד זומם חידוש הוא, ולדבריו על כרחך דאביי פליג אהאי כללא.

ב) גמ', משום פסידא דלקוחות. הקשה בחידושי הרי"ף, מאי שנא מגולן דאורייתא דאמרין לעיל (כו:). דאין צריך הכרזה ולא חיישינן לפסידא דלקוחות. ותיירץ, דכיון דגזל בפני עדים יצא קול, ולא חיישינן לפסידא דלקוחות. אבל בעדים זוממים, אף דבשעה שהזומו אית להו קלא, מכל מקום משעה שהעידו אכתי לית להו קלא, ושפיר חיישינן לפסידא דלקוחות. ועיין לקמן אות ד.

ג) גמ', שם. הקשה בחידושי הרי"ף, אמאי חיישינן לפסידא דלקוחות טפי מפסידא דמוכרים, הטוענים דהעדות שהעידו העדים על מכירה זו שקר, ומעולם לא מכרו. ותיירץ, דכיון דהלוקח מחזיק בשדה ויש לו עליה שטר, והמוכר לא תבעו אלא עד השתא, ידיים מוכיחות שבאמת מכרה לו. אלא דמדינא כיון דעדים פסולים חתמי עליו, האי שטרא חספא בעלמא הוא, ומכל מקום משום פסידא דלקוחות תיקנו דיועיל.

ד) גמ', אי נמי דפסליניהו בגזלנותא. הקשה בחידושי הרי"ף, הא מסקינן לעיל (כו:). דגולן דאורייתא לא בעי הכרזה, ולא חיישינן ביה לפסידא דלקוחות, וכולי עלמא מודו דלמפרע הוא נפסל. ומשום הכי ביאר כתוס' ד"ה דאסהידו, דאיירי באופן שפסלו לאחד בגזלנות, ועל השני אמרו עמנו היית,

(יב) גמ', שם. כתב הקצות החושן (סימן מו סק"ז), דפסול רשע היכא דאינו רשע דחמס, אינו משום חשש משקר כרשע דחמס, אלא גזירת הכתוב הוא. וכתב, דכן מבואר מדברי הנמוקי יוסף (ה: מדפי הרי"ף). ובקובץ הערות (סימן כב סק"ג) כתב, דאיכא למימר דאף אביי סבר דפסול רשע מחשש משקר, אלא דסבר, דאף רשע דלאו דחמס חשוד לשקר, ועיין שם שהאריך. ועיין לקמן אות טו.

(יג) רש"י ד"ה שבועת שוא, בתוה"ד, שבועת שקר על העמוד של אבן שהוא של זהב. העיר הרש"ש, דמבואר להדיא בשבועות (כט.). והנשבע לשנות את הידוע הרי הוא שבועת שוא. וכתב, דצריך למחוק תיבות "שבועת שקר". וכן הגירסא ברש"י על הרי"ף (ה: מדפי הרי"ף) ד"ה שבועת שוא.

(יד) גמ', נימא כתנאי עד זומם פסול לכל התורה. כתב המנחת חינוך (מצודה לו), דמוכח מסוגיין, דעד זומם לא הוי רשע דחמס, ונהיינו בגוונא שלא נטל שכר להעיד בשקר]. דאי הוי רשע דחמס, אמאי זומם לממון כשר לנפשות, הא רשע דחמס פסול אף לנפשות. אלא דאף לרבא דבעינן רשע דחמס, היכא דהזום לממון, תו אינו נאמן לממון כדין כל החשוד לדבר שאינו מעיד עליו. ועיין באות הבאה.

(טו) גמ', אביי כרבי מאיר דאמר אמרינן מקולא לחומרא. לכאורה נראה מהא דאמרינן דאביי כרבי מאיר דחשוד לקל חשוד נמי לחמור. דאף לאביי, מאי דפסלינן מומר אוכל נבילות להכעיס, היינו משום דחשידינן ליה דכי היכי דעבר על הקל, יעבור נמי על החמור. ודלא כדכתב הקצות החושן (לעיל אות יב), דמומר להכעיס פסול מגזירת הכתוב ולא משום דחשידינן ליה דמשקר. (ח.ו.י.)

(טז) גמ', ורבא אמר עד כאן לא קאמר ר' מאיר אלא גבי עד זומם דממון דרע לשמים ורע לבריות. הקשה הירד רמיה, הא מומר אוכל נבילות לתיאבון, אף דהוי רק רע לשמים פסיל ליה רבא. ותיירץ, דמכל מקום חשוד הוא להרע לבריות, דהא כפין ואכיל נבילה, כפין נמי ושקיל ד' זוי ומסהיד. ונהיינו כסברת הרא"ש לעיל אות י'.]

(יז) רש"י ד"ה לכהויהו לעיניה, בסוה"ד, והאי קנסא קא עבדינן דבית דין מכין ועונשין שלא מן התורה. הקשה בחידושי הרי"ף, דאם מה שהוא דין תורה, אין עושים בבבל, מה שאינו דין תורה, לא כל שכן דבעינן יותר גדולים וחכמים, ולא עבדינן ליה בבבל. ומשום הכי ביאר, דלאו מכח בית דין עביד הכי, אלא מכח דינא דמלכותא, שדין המלכות לבער הרעים, ונתנו כח לריש גלותא לעשות כפי דעתו.

(יח) גמ', חד אמר קמאי דידי גנב קבא דחושלא וכו'. ביאר המאירי, דכל שהעידו שני עדים על עבירה אחת, אף דכל אחד העיד על מעשה אחר, מקבלים עדותן ופסלינן ליה. אבל אם כל עד העיד על עבירה אחרת, אין מצטרפין. [לכאורה היינו כרבי יהושע בן קרחה לקמן (ל.), דמצרפין שני עדים לחייב ממון, אף דכל אחד העיד על ממון אחר].

דף כז ע"ב

(יט) גמ', ורבי יוסי האמר הזום בדיני ממונות כשר לדיני נפשות. העיר הרש"ש, דלפירוש רש"י לעיל (עמוד א) ד"ה לכהויהו, דיטלו ממנו ויתנו ליורשין, הא כלל לא איירינן הכא בדיני נפשות. והקובץ שיעורים (בבא בתרא אות תקפו) הקשה, דגם אי נימא כהאי פירוש דפירש רש"י (שם) דינקרו לעיניו ממש, משום דבית דין מכין ועונשין שלא מן התורה, אכתי לא

דהשתא הוי הזמה של תרי בחד. והתוס' הרא"ש כתב, דמאי דאמרינן דנפסל בלא הכרזה, היינו היכא שהועד בפני בית דין שגול, אבל בלאו הכי לא פסלינן ליה.

(ה) תוס' ד"ה אמר רבא, בתוה"ד, בהכחשה לא כל שכן. כתב המהרש"א, דאין כוונתם אלא להאי לישנא דמאי דלא פסלינן ליה אלא מכאן ולהבא. היינו משום פסידא דלקוחות, דלהאי לישנא איכא למימר, דאם בהזמה דפשיטא דפסולים חיישינן לפסידא דלקוחות, כל שכן דיש לחוש בהכחשה. אבל לטעם דחידוש, פשיטא דבהכחשה לא אמרינן הכי, וכדכתבו להדיא התוס' בבבא קמא (עב:) ד"ה רבא אמר.

(ו) בא"ד, כיון שאותן שתי עדויות בקרקע אחת. התוס' בבבא קמא (עב:) ד"ה רבא אמר ביארו, דכיון דהוחזקו משקרים על זו הקרקע, תו אינן נאמנים עליה אף בעדות אחרת.

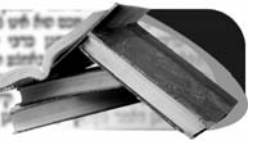
(ז) תוס' ד"ה אין לך בו, בתוה"ד, ויש מפרשים דהא דאמר הכא חידוש לאו אפסולא דקמאי. הקשה העמודי אור (סימן מא אות ו), הא בלאו חידושא דעד זומם נמי לא הוי תרי ותרי, דהא עדים בתראי אינם מעידים כלל על המעשה, אלא על גוף העדים. ותיירץ, דכיון דמעידים עמנו הייתם, ואותו שהעידו עליו לא היה עמהם, ממילא נמשך מעדותם הכחשה לגוף המעשה, ושפיר דמי לתרי ותרי, דהא בלאו חידושא דעד זומם אמרינן דתרוויהו פסולים.

(ח) תוס' ד"ה דאסהידו בי תרי בחד, הא תרי כמאה. והירד רמיה כתב, דאיירי בגוונא דרק אחד העיד, כדי לחייבו שבועה, והזום על ידי תרי.

(ט) בא"ד, וגרסינן נמי דפסליה בגולנותא. כתב המהרש"ל, דהוא המשך לתירוצם, דאיירי בגוונא שאינם מעידים אלא על אחד, ואין חבירו יכול לסייע לו, משום דפסלוהו בגולנותא. וכן מבואר בחידושי הרי"ף לעיל אות ד]. והמהרש"א ביאר, דהווי אי נמי, דמעיקרא ביארו דאיירי באופן שכל אחד רואה מחלון אחר, ומשום הכי אינן מצטרפין להדדי. וכתבו אי נמי דפסלוהו בגולנותא ומשום הכי אינו יכול לסייעו.

(י) גמ', מומר אוכל נבילות לתאבון דברי הכל פסול. כתב רש"י בד"ה הכי גרסינן, דכיון דמשום ממון דשכיחא ליה נבילה בזול קעביד איסורא, חשיד נמי למישקל שוחדא ולהעיד שיקרא. וכתב הרש"ש, דמשמע דאילו לאו משום רווח ממון קאכיל, אלא משום דלא משכח היתרא, שפיר כשר. ותמה, הא כתב רש"י בחולין (ג.) בד"ה לתיאבון, דאף היכא דלא משכח היתרא חשיב לתיאבון. ודוחק לומר דלענין עדות, היכא דאוכל משום דלא משכח היתרא, אף אביי מודה דכשר. וכתב, דבאמת מלשון הרא"ש (סימן טז) שכתב, "כפין ואכיל כפין נמי ושקיל ארבעה זוי ומסהיד", מבואר, דאף באוכל מחמת דלא משכחת היתרא, פסול. ונלכאורה נראה דהתוס' לעיל (כו:) ד"ה החשוד, הכי סברי, דביארו דאף בא על הערה הוי כמומר לתיאבון. ורש"י (שם) ד"ה כשר שכתב, דהיינו משום דבעינן רשע דחמס, לשיטתו אזיל, דדוקא משום רווח ממון חשיב רשע דחמס. (ח.ו.י.).

(יא) גמ', אביי אמר פסול דהוה ליה רשע וכו'. ביאר הירד רמיה, דאביי ביאר קרא כפשטיה, ד"אל תשת רשע עד להיות עד חמס", היינו דכל מאן דמחייב מלקות ונקרא רשע כדכתיב "והיה אם בן הכות הרשע", אל תשתיהו להיות עד. ורבא סבר, דאחמס קפיד רחמנא. דכל דעביד איסורא מחמת ממונא, חיישינן ביה לעד חמס. והוסיף, דלרבא עיקר קרא אחמס ממש איירי, והיינו גולן ודומיהם, ומהם ילפינן לכל היכא דעבר איסורא מחמת ממון.

הדרגת היוזמי

מסכת סנהדרין דף כז - דף כח

כה אדר - כו אדר התש"ע

מחמת עצמו חשיב קרוב למשנה ראשונה, והיינו משום דכי היכי דלענין יבום ונחלה רק משפחת האב חשיבי קרובים, הוא הדין לענין עדות.

כח) רש"י ד"ה לבדו, בסוה"ד, וכן כולו כי מעיינת להו משכחת להו בהדיא. כתב **המהרש"ל**, דאין כוונת רש"י דכל הקרובים נפקא מכללא, דהא לאו כולם מכללא אתיא. אלא כוונתו, דכל הקרובים נקטינן להו להדיא במתניתין, או דכתיבי גופייהו, או דכתיבי בכלל בנייהן וחתניהן דקתני במתניתין, מלבד בן אחי אשתו וחתנו, דלא כתיבי להדיא.

כט) רש"י ד"ה בעל אחותו, בסוה"ד, וילפינן בגמרא קרובי האם כקרובי האב. ביאר **הערוך לנר**, דאף דילפינן דבעל כאשתו, אכתי איכא למימר דרק אשתו בכלל, אבל קרוביה אינם נחשבים כקרוביו. ולהכי בעינן ילפותא דקרובי האם כקרובי האב.

ל) גמ', התם בשאוחזין מעשה אבותיהן בידיהן. כתב **בחיידושי הר"ן**, דהיינו דווקא בדיני שמים דידועים האם חשיב אחיזה במעשה אבותיהן אי לאו. אבל בדיני אדם, כיוון דאין בקיאים אם חשיב אחיזה אי לאו, אמרינן דמסתמא אינן אוחזין ואין מענישים אף בעוון האבות.

דף כח ע"א

א) גמ', כדתניא אין העדים נעשין זוממים עד שיוזמו שניהם. ביאר **התוס' הרא"ש**, דלא לומי פירכיה מייתי לה, דהא אף אי עד אחד נמי נעשה זומם איכא לאקשווי, דהא אי אחיו לא היה מעיד עמו, לא היתה מתקבלת עדותו, ואם כן משכחת לה דעד זומם נהרג על ידי אחיו.

ב) גמ', נמצא עד זומם נהרג בעדות אחיו. העיר **בבב"ב** (סימן סה אות ג - ה), אמאי חשיב נהרג בעדות אחיו, הא מאי דאחיו נהרג אינו מחמת עדותו, אלא שנגרם מחמתו. וביאר, דשאני פסול קרובים משאר הפסולים, דבשאר הפסולים הפסול הוא בדיני עדות, ומשום הכי באיסורים דאף עד אחד כשר, פסולים נמי כשרים. אבל פסול קרוב, אינו פסול בדיני עדות, אלא דגורה התורה, שלא יהיה אח נהרג על ידי אחיו. ומשום הכי, אף דאחיו יהרג רק בגרמת עדותו, אין עדותו מתקבלת.

ג) גמ', שם. העיר **הסנהדרין קטנה**, אכתי אמאי הוה סיבה לפוסלם, נקבלם ולא נקבל עליהם הזמה. וביאר, דכיון דאי אפשר להזימם, הוי "עדות שאי אתה יכול להזימה".

ד) גמ', אלא הזמה מעלמא קאתי וכו'. אמנם **בירושלמי** (דפרקין ה"ט) איתא, דהיינו טעמא דתרי אחים פסולים, דאם הוזה נמצא מת בעדות אחיו. וכן כתב **הר"י מיגאש** (בבא בתרא נו:). וכן כתב **הר"ן בכתובות** (יב: מדפי הרי"ף) בשם **הרי"ף**. ותמה, הא בסוגיין הדרינן מהאי טעמא.

ה) גמ', אשכחן לחובה לזכות מנא לן. ביאר **היד רמה**, דליכא למימר דמשום חשדא מיפסיל, דאי הכי, אמאי לחובה נמי פסול. ועוד, דהא לא נחשדו ישראל על כך. ו**בחיידושי הר"ן** כתב, דאף דאתיא מקל וחומר, דאם לחובה אינו נאמן כל שכן דאינו נאמן לזכות, מכל מקום טרח וכתב לה קרא. עוד כתב, דאפסולים לעלמא מיבעיא לן, דאשכח רק לחובה, ומנלן דאף לזכות אין קרובין מעידים לעלמא.

ו) גמ', אלא לעולם חתנו ממש ואמאי קרי ליה חתן בנו כיון דמעלמא קאתי. העיר **המהרש"א** (על תוס' ד"ה תלתין), דבשלמא לפירוש התוס' דתני רק אלו דכתיבי במתניתין להדיא, ניחא אמאי לא מנו לחתן בנו, דאיהו נמי לא כתיב להדיא. אבל לפירוש **רש"י בד"ה תלתין**, דשם חתנות חד הוא, ומבני

הוי דיני נפשות, דהא אפילו כונסין אותו לכיפה **לקמן** (פא:). לא חשיב דיני נפשות, כמבואר התם. ותירץ, דמכל מקום כיון דהוי עונש הגוף וחמיר ממון, החשוד לממון אינו נפסל לו.

כ) גמ', שם. הקשה **המנחת חינוך** (מצוה לו, ו), הא רבי יוסי דווקא בעד זומם אמר דאם הוזה לממון אינו נפסל לנפשות, אבל ברשע דחמס כגון הכא, דהעידו עליו דגנב, ודאי דמודה דפסול אף לנפשות.

כא) נרש"י ד"ה בפסול יוחסין, בסוה"ד, שנאמר כולך יפה רעייתי ומום אין בך. לכאורה קשה, הא **לקמן** (לו:). מסקינן דהאי קרא ד"מום אין בך" אמום ממש קאי, וכן מבואר **ביבמות** (קא:). ואילו מיוחסים ילפינן מדכתיב "אתך" (ח.ו.).

כב) גמ', וקבליה לכרגא דכולי שניה. הקשה **היד רמה**, היאך שרי לרב פפא לקבל מיניה, הא אתי לידי חשדא. ותירץ, דרב פפי לאו דיינא הוה, אלא מיקם הוי קאי התם ועיין בדינא בהדי דייני. **והרא"ש** (סימן יז) כתב, דכיון דבלאו הכי רבנן פטירי מכרגא, לא הוי בכלל שוחד מאוחר.

כג) מתני', ואלו הן הקרובים אחיו ואחיו אביו וכו'. כתב **הרמב"ם** (בפירוש המשניות), דהא דלא תני אביו במתניתין, משום דהוא מבואר בקרא להדיא, וכל איסור עדות הקרובים ילפינן מיניה. וכן כתב **בחיידושי הר"ן**, והוסיף, דמאי דלא תני לבנו בכלל הקרובים, היינו משום דבמתניתין לא תני אלא לאלו דאף בנייהם וחתניהם פסולים, וכיון דחתן בנו כשר, לא תני ליה. [אמנם בגירסת המשנה שבמשניות, איתא "אביו"].

כד) מתני', וגיסו הן ובניהן וחתניהן. כתב **הרמב"ם** (בפירוש המשניות), דדוקא הבנים והבנות שיש לגיסו מאחות אשתו, אבל אם יש לגיסו בנים או חתנים מאשה אחרת, אינן נחשבים קרובים. [ועיין **לקמן** (כח:). אות יט - כ.]. וכתב **התוס' יו"ט**, דהוא הדין כל הקרובים הנפסלים מחמת אישות, אין בנייהן וחתניהן שמאשה אחרת נפסלים. ומאי דנקט הרמב"ם גיסו, היינו משום דסליק מינה.

כה) מתני', וכל הראוי ליורשו. כתב **הרמב"ם** (בפירוש המשניות), דהאי כל הראוי ליורשו, ממשנת רבי עקיבא היא, ולא ממשנה ראשונה. וכתב **המהרש"ל**, **דמרש"י** [עיין **ברש"י ד"ה וכל הראוי**, וכן **ברש"י לקמן** (עמוד ב) **ד"ה הלכה כרבי יוסי**] נראה, דקאי אמשנה ראשונה. אמנם כתב, דיותר נראה כפירוש הרמב"ם. ותמה עליו **הרש"ש**, היאך שייך למימר דקאי אמשנה אחרונה, הא במשנת רבי עקיבא תני נמי אחי אמו ובעל אחות אמו, דאינם ראויים ליורשו, ואפילו הכי פסולים.

כו) מתני', שם. כתב **רש"י בד"ה וכל הראוי**, דהיינו דווקא הראוי לירש פסול, אבל המוריש שאינו יכול לירש, כשר. ומשום הכי, הוא לא יעיד לאחי אמו, דהא ראוי ליורשו, אבל אחי אמו יעיד לו כיון דאינו ראוי ליורשו. ותמה **בחיידושי הר"ן**, הא האי פסולא לאו מחמת נוגע בעדות הוא, דאי מחמת נגיעה אמאי אף לחובתו אינו נאמן, ומה לי יורשו ומה לי מורישו. ומשום הכי כתב, דנראין דברי **הרו"ז** (ו: מדפי הרי"ף) דפסל בכל ענין. ועיין באות הבאה.

כז) מתני', שם. כתב **בחיידושי הר"ן**, דלדעת **רש"י ובעל המאור**, "כל הראוי ליורשו" היינו נמי בראוי ליורשו דרך אשתו, ולא פליג אמשנה ראשונה אלא בבעל אמו ובגיסו ובעל אחות אמו ובחורגו, דלא שייכי כלל בירושא. ובאחי אשתו כיון דאשתו יורשתו, אף רבי יוסי מודה דפסול, וגיסו דפליג היינו דווקא בעל אחות אשתו. אמנם בשם **הרמב"ן** כתב, דדוקא ראוי ליורשו

ונחשבת כבנו, לא מיפסלא ליה. מיהו הרש"ש כתב, דלא גרסינן ב' תיבות אלו.

טז גמ', רב חסדא אכשר באחי האח. כתב היר רמה, דמהכא שמעינן, דבנו וחתנו דנתן במתניתין דהו קרובי אישות, איירי רק בבנו וחתנו מאותה אשה, אבל בנים וחתנים מאשה אחרת, כשרים. דאי נפסולים, אמאי לא נפסול מהאי טעמא אף את אחי האח. ועיין רש"י בד"ה ברייתא רבי יוסי.

יז גמ', הכא משום איקרובי דעתא הוא וכו'. הקשה הקובץ הערות (סימן כב אות ו), הא טעמא דפסול קרוב לא הו משום איקרובי דעתא, אלא משום גזירת מלך וכדאיתא בבבא בתרא (קנט.). וביאר, דאף דטעם הפסול משום גזירת מלך, מכל מקום שם קרוב נקבע על פי איקרובי דעתא, ולא תליא בקרוב על פי דין, אלא בקרוב בטבע. אמנם העיר, דלפי זה, אף גר לא יעיד לקרוביו הקרובים אליו בטבע. וכן היכא דהעיד לקרובו ולא ידע שקרובו הוא, יתכשר משום דלית ביה איקרובי דעתא. ועיין בפילפולא חריפתא (סימן כ אות ו).

יח גמ', שם. כתב הרא"ש (סימן כ), דהני מילי להעיד לה, אבל לקרוביה כשר עד שתינשא. וכן כתב הרמב"ם (פי"ג מעדות הי"ב). אמנם בחידושי הר"ן כתב בשם רבינו דוד, דאחר דתלו לה באיקרובי דעתא, הרי היא כאשתו גמורה ואף לקרוביה אינו מעיד.

יט רש"י ד"ה גיסו לבדו, בסוה"ד, ומודה דבן גיסו פסול וכו' ונפקא מינה דחתן גיסו כשר. וכן הסיק בעל המאור (ו: מדפי הרי"ף). וביאר, דאף דבכל הקרובים אין הבדל בין בנו לחתנו, הכא שאני משום דחתן גיסו קרוב אליו מחמת שני חיתונים, ותרי בעל כאשתו לא אמרינן. ואף דגיסו גופיה נמי מחמת שני חיתונים הוא, מכל מקום כיון דהא דאשה כבעלה מערוה ילפינן, שפיר אמרינן בגיסו בעל כאשתו, דהא אשתו אסורה עליו בערוה. אבל חתן גיסו דלא הו ערוה עליו, ומחמת תרי בעל כאשתו אתא, לא חשיב קרוב.

כ רש"י ד"ה ברייתא, בתוה"ד, להאי בן גיסו דקא מכשר רבי יוסי בבן שיש לגיסו מאשה אחרת. וכן פירש הרי"ף (ו: מדפי הרי"ף), דהכי מפורש בירושלמי (ה"ו), דאיתא התם דחד תני דגיסו יש לו בנים וחתנים, וחד תני דאין לו אשה ובנים, ומפרקינן, דמאחות אשתו יש לו בנים וחתנים, ומאשה אחרת אין לו בנים וחתנים. אמנם הרא"ש (סימן כ) תמה, דמאי סלקא דעתין שרבי יוסי יפסול חתן גיסו מאשה אחרת, הא קורבתו מחמת ג' חיתונים היא. ואף דהוכיח מהירושלמי, תלמודא דידן פליג, כדמוכח ממילתא דרב חסדא דהכשיר באחי האח. ומאי דהכשיר רבי יוסי, היינו אפילו בחתן גיסו מאחות אשתו, כיון דקורבת שניהם על ידי בעל כאשתו.

כא רש"י ד"ה במוזיף מתוכו, בסוה"ד, האי שטרא חספא בעלמא הוא. הקשה בחידושי החתם סופר (גיטין ד.), אמאי קרי ליה "חספא בעלמא" הא מאי דפסל רבי אלעזר במוזיף מתוכו, מדרבנן בעלמא הוא גזירה שמא ימסור בפניהם, וכדכתב רש"י בגיטין (י: ד"ה מודה רבי אלעזר).

כב תוס' ד"ה גיסו לבדו, בסוה"ד, יש לדקדק דכל שכן שנים הנשואים שתי בנות אחיות או בנות שני אחים, דכשרים. אמנם הרמ"א (סימן לג ס"ד) כתב, דלכתחילה לא יחתמו בשטר. וביאר הסמ"ע (סקי"א), דהיינו מחשש בית דין טועין שיסברו דפסולים הם, ויבואו לפסול השטר שלא כדין.

דף כט ע"א

א גמ', אלא משום דלא צייתתו דינא. כתב בהגהות אשר"י (סימן כ), דאף

בניהם פריך לרבי חייא, מאי יהני הא דאיירי בחתנו ממש, הא כיון דחשיב כדור שלישי, אכתי הו ליה לרבי חייא למנות תלתין וותרתין. וביאר, דכיון דחתנו הו ממש כדור שלישי, בתר דתני חתנו לא צריך למנקט בני ביו.

ז תוס' ד"ה תלתין, בתוה"ד, משום דלא קתני להו בהדיא. ביאר החכמת מנוח, דבני בניהם לא קתני להדיא, וחתניהן דקתני קאי עליהן ועל בניהן.

ח גמ', ובנים לרבות דור אחר. פירש רש"י בד"ה וי"ו לרבות בני בנים, דמזי"ו יתירא ילפינן לרבות אף בני בנים. וכתב הרש"ש, דלכאורה איכא לפרש דדרשינן לקרא הכי, "לא יומתו אבות על ידי בנים ובנים", דהיינו דלא יומתו על ידי הבנים ובני הבנים. ורש"י דלא פירש כן, משום דכבר דרשינן ל"ובנים" לענין לפוסלם לעלמא.

ט תוס' ד"ה כיון דמעלמא, בתוה"ד, והקשה הר"ר יוסף וכו'. הקשה המהרש"א, דלכאורה היינו דמקשי בגמרא "אי הכי הוה ליה שלישי בשני", והיינו דרב דאמר דחתן אחי אבא לא יעיד לי, כיון דחתן כדור אחר דמי, חשיב כשלישי בשני, ורב הא אכשיר בשלישי בשני.

י רש"י ד"ה הכי גרסינן אלא רב, בתוה"ד, והלכתא כוותיה דרב וכו'. כתב הרש"ש, דיש להגיה בדבריו "והלכתא כוותיה דרבא", והיינו כרבא דמסיק בבבא בתרא (קכח.) דשלישי בראשון כשר. וכן נראה דגרס הגהות מיומוניות (פי"ג מעדות אות ג).

יא גמ', אמר רב נחמן אחי חמותי לא יעיד לי וכו'. ביאר הנמוקי יוסף (ו: מדפי הרי"ף), דרב נחמן אתי לאשמועינן, דכשם שהחתן פסול לאחי חמותו, כן אחי חמות פסול לחתן.

דף כח ע"ב

יב גמ', מהו שיעיד אדם באשת חורגו. פירש רש"י בד"ה באשת חורגו, דהיינו על נכסי מלוג שלה, ובנשי שאר הקרובים לא איבעיא לן משום דכיון דבניהם פסולים, הרי פסולים אף לאימותיהם, דהא הבנים ראויים לירש את אמם. וכתב התוס' הרא"ש, דעל כרחק צריך לומר, דאיירי כגון שכתב חורגו לאשתו דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן בחייך ובמותיך, דאי לאו הכי, כיון דיש לו בנכסי מלוג שלה, תיפוק ליה משום חורגו. אמנם העיר, דאי אינו יכול להעיד על נשי קרוביו משום דקרובו יורשם, הוא הדין דלא יעיד לאבי בעל אחותו, ולאבי בעל אחות אביו. ומשום הכי ביאר, דאיבעיא לן באשת חורגו בגוונא שמעיד לחייבה מלקות או מיתה, אבל בנשי שאר קרובים לא איבעיא לן משום דפשיטא, ודווקא באשת חורגו איבעיא לן דהא חזינן דאקיל גבי חורגו דבנו וחתנו כשר, ואיכא נמי תרי בעל כאשתו.

יג גמ', שם. ביאר היר רמה, דאף דתני במתניתין "וחורגו לבדו", לא אתי למעוטי אשתו, דהא בלאו הכי אשה אינה כשרה לעדות, אלא למעוטי בנו וחתנו אתא. ומבעיא לן לענין להעיד עליה, האם אמרינן דכי היכי דלדידיה פסול, הוא הדין דפסול לאשתו, או לאו.

יד גמ', בסורא אמרי בעל כאשתו. פירש רש"י בד"ה בעל כאשתו, ואשה כבעלה, והרי הוא כאילו חמיה ותנן חמיו פסול. והתוס' הרא"ש ביאר, דבסורא אתי מעשה לידם בבעל חורגתו, ואמרו דבעל כאשתו. ובפומבדיתא אתי מעשה לידם באשת חורגו וכמעשה דידן, ואמרו דאשה כבעלה. וכן הביא הנמוקי יוסף (ו: מדפי הרי"ף) מהירושלמי (דפרקין ה"ו).

טו רש"י שם, כתב החכמת מנוח, דאי לאו דאשה נמי כבעלה, לא יהני מה דבעל כאשתו, דאף דהוא נחשב כחמיה, מכל מקום אי לאו דאשה כבעלה

(ח) מתני', ומוציאין את כל אדם לחוץ. ביאר הסמ"ע (סימן יח סק"א), דהיינו כדי שלא ידעו הבעלי דינים מי המחייב ומי המזכה. וכן כדי שלא ישמעו הבעלי דינים המשא ומתן של הדיינים, וילמדו מתוך דבריהם לטעון שקר.

(ט) מתני', עד שיאמר בפנינו הודה לו. כתב הבעל המאור (ו: מדפי הרי"ף), דמדתני עד השתא הוא אמר לי, או פלוני אמר לי בלשון יחיד, והשתא גבי הודה תני בלשון רבים בפנינו הודה לי, משמע דאילו אמר בפני הודה לי בלשון יחיד, אכתי איכא למימר דמשטה הוא ואי אפשר לחייבו. ואף דבכל מקום ששניים מחייבים אותו מומן אחד מחייבו שבועה, שאני טענת הודאה דאין העדים מחייבים אותו, אלא הודאת פיו. ואף דתני לקמן (ל: דהודאה אחר הודאה מצטרפת, היינו משום דלכסוף איכא תרי עדים ונפיק מכלל השטאה, אבל אם הודה רק בפני אחד, אכתי הוי השטאה. אמנם הרמב"ן (במלחמות, שם) כתב, דודאי דאף הודאה בפני עד אחד חשיב הודאה. ומאי דתני למתניתין בלשון רבים אינה ראייה, דאדרבה, אי הודאה בפני אחד לאו הודאה היא, אמאי לא תני ברישא בפני הודה לי.

(י) מתני', ואחד אומר איני יודע ויסיפו הדיינים. כתב הרמב"ם (פ"ח מסנהדרין ה"ב), דיוסיפו שנים. וכתב הלחם משנה, דהכי מבואר בתוספתא (פ"ו ה"ד). וביאר, דילפינן לה מדיני נפשות דאמרינן לקמן (מ: דבעינן שניים. ובטעמא דמילתא דבעינן להוסיף שניים, ביאר האור שמח (פ"ט מסנהדרין ה"ב), דכיון דכבר גמרו הדיינים בדעתם זה לחובה וזה לזכות, וצריכים עתה לדון מחדש, אילו היו מוסיפים רק אחד, היו הדיינים מתעצלים מלעיין שוב בדבר, כיון דנגד חד יכולים דבריהם לעמוד. אבל בדאיכא תרי, שפיר ידקדקו שוב ולא יסמכו על מה שאמרו מעיקרא.

(יא) רש"י ד"ה אפילו שנים מחייבים, ואף על גב דאי פליג עלייהו הוי בטיל במיעוטא. מבואר מדבריו, דמאי דאזלינן בתר רוב בדיינים, הוא משום דין ביטול ברוב. והיינו כדביאר בשערי ישר (ש"ג פ"ד), דלחלות גמר דין בעינן לכולהו בית דין, ובלא חידוש התורה שהמועט בטל ברוב, ליכא לכולהו בית דין, דהא המועט לא מודים להאי דינא.

(יב) גמ', איש מתהלל במתת שקר. ביאר היר רמה, דמתת שקר היינו שכר שנוטל העד להעיד שקר. ועוד ביאר, דקאי על הממון שנוטל הלה מחמת עדות השקר, דהעד מתהלל במתנה שהביא לבעל דין בעדותו.

(יג) גמ', מסייע ליה לרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב צריך שיאמר אתם עדי. כתב היר רמה, דלאו דווקא "אתם עדי", אלא כל לשון דמשמע דכוונתו להודאה חשיב הודאה, דאי לא תימא הכי, מה ראייה ממתניתין, הא לא קתני בה העידוני. אמנם הרא"ש (סימן כד) כתב, דבעינן דוקא לישנא דאתם עדי, או היכא דאמר מלוה אתם עדי ושקת הלווה, כדרב פפא לקמן (עמוד ב). ושפיר שמעינן לה ממתניתין, דמדקתני "בפנינו הודה" ולא קתני "שמענו שהודה", שמעינן דבדאמר להם אתם עדי איירי. נוכן נראה מרש"י ד"ה בפנינו, ובהגהות הב"ח אות א. ועיין באות הבאה.

(יד) גמ', אמר לו מתיירא אני וכו'. כתב היר רמה, דמשמע דאילו אמר לו הן, אף דלא אמר להו אתם עדי, שפיר חשיב הודאה. אמנם התוס' הרא"ש כתב, דלאו ראייה היא, דלרבותא נקט מתיירא, דאף דניכר מתוך דבריו שבאמת חייב לו, מכל מקום שפיר יכול לומר לו משטה אני כך, אבל ודאי דאף אם אמר לו הן, כיון דלא אמר אתם עדי, אכתי יכול לומר משטה אני כך.

(טו) גמ', אמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן מנין שאין טוענין למסית מנחש הקדמוני וכו'. כתב היר רמה, דמשמע דאילו היה טוען "דברי הרב

שהדין מצוות עשה הוא, מכל מקום כל שידע שלא ישמעו לדינו, אינו חייב לדון להם.

(ב) גמ', ורבנן משמיה רבא אמרי אפילו מיום ראשון. פירש רש"י בד"ה מיום ראשון, דמיום ראשון בטלה שושבינות וכשר להעיד. דהיינו דפלוגתת ר' אבא ורבא, האם נפסל כל שבעת ימי המשתה, או דוקא ביום הראשון. אמנם היר רמה ביאר, דלדעת ר' אבא, רק אם שמח עימו כל שבעת ימי המשתה חשיב שושבינו, ולרבא נחשב שושבינו מיום ראשון. והוסיף דאית דמפרשי, דמאי דאמרינן כל שבעת ימי המשתה, היינו לרבי יהודה, דדוקא תוך שבעת ימי המשתה פסול לו, אבל לאחריהם חוזר לכשרותו. ומאי דאמרינן "ורבנן משמיה רבא" קאי ארבנן דמתניתין, דלדבריהם כבר מיום ראשון כשר. אמנם כתב, דליתא להאי פירושא, דהא רבנן מילתא פסיקא נקטי דלא נחשדו ישראל על כך, ומהיכי תיתי למבעי וכמה לרבנן. ועוד, דמשמע מדברי רבא, דביום ראשון גופיה אף רבנן מודים, והא במתניתין קתני דלא נחשדו ישראל על כך, ומשמע דאף ביום ראשון כשר.

(ג) גמ', ורבנן מאי דרשי ביה וכו' חר לדין. הקשה בחידושי הרי"ן, אי אף רבנן מודו דשונא פסול לדון, אמאי לקמן (לד: דתני יש כשר להעיד ואין כשר לדון, לא אמרינן דאיירי בשונא אליבא דרבנן, דכשר להעיד ואינו כשר לדון. ותירץ, דמאי דשונא פסול לדון, אינו אלא לכתחילה, אבל אם עבר ודן דינו דין, דומיא דשני תלמידי חכמים השונאים זה לזה, דאמרינן דאין יושבין בדין, דמשמע דאם עברו ודנו דיניהם דין, ומשום הכי לא אמרינן דכשר להעיד ופסול לדון קאי אשונא. אמנם הב"ח כתב, דמדברי הרא"ש (סימן כג) שכתב, דדיין שונא והיינו שלא דיבר עמו ג' ימים פסול לדון, ואף אם אינו שונא כל כך, לכתחילה לא לידייניה. משמע, דבשונא גמור אף בדיעבד פסול. והוסיף, דאי האי ילפותא הוי דרשה גמורה ולא אסמכתא, הוא הדין שני תלמידי חכמים השונאים זה לזה הוי דרשה גמורה, ואף אם דנו אין דיניהם דין.

(ד) גמ', שם. כתב השער משפט (סימן ז סק"ב), דאף למאן דאמר (עיין באות הקודמת) דאף בדיעבד אין דינו דין, הני מילי בגוונא דהאזהב דן לזכותו ושונא שדן לחובתו. אבל אם האזהב דן לחובתו והשונא לזכותו, בדיעבד דינו דין.

(ה) גמ', מכאן לשני תלמידי חכמים ששונאין זה את זה וכו'. ביאר הרמב"ם (פכ"ג מעדות ה"ז), דמתוך ששונאין זה את זה וכל אחד סותר דברי חברו, יצא הדין מעוקל.

(ו) גמ', שם. כתב הב"ח (סימן ז ס"ג), דדווקא שונאין פסולים, אבל אוהבים כשרים ולא חיישינן שאחד יסכים לדברי חברו אף שאינו נראה לו. אמנם בדרישה (שם ס"א) מבואר, דאף שנים שאוהבין זה את זה פסולים.

(ז) מתני', ואומרים לו אמור היאך אתה יודע שזה חייב לזה. כתב בחידושי הרי"ן, דמדקתני "היאך אתה יודע שזה חייב לזה", משמע דאיירי דכבר העיד בפני בית דין שפלוני חייב לפלוני, ואם כן, אמאי בודקין אותו, הא בדיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה. ותירץ, דאיירי בגוונא דאמר בסתמא דפלוני חייב לפלוני, ומשום הכי בדקינן ליה שמא טועה, או שמא שמע מפי אחר והווי עד מפי עד. אבל אם יאמר מתחילה בפני הלווה פלוני לפלוני, לא שואלין לו דבר ומקבלים עדותו. ובשם יש מפרשים כתב, דמאי דתני "אומרים לו אמור וכו'", היינו קודם שיעיד, דמסתמא המלוה הביאן לחייב הלווה, ושפיר שיילינן לעדים אף קודם שיעידו היאך אתם יודעים.

דאף אי לא טען טענין ליה, ולא דמי לטענת משטה דדוקא אי טען טענין ליה [נוכן כתבו התוס' בסוד"ה כן], דהתם היינו טעמא, דכיון דתבעו הוודה, איכא למימר דקושטא קאמר. אבל הכא דמעצמו הודה, דאיכא למימר דאם היה יודע בדעתו לתובעו לא היה מודה, שפיר טענין ליה דעבד הכי שלא להשביע את עצמו. אמנם הנמוקי יוסף (ח. מדפי הרי"ף) כתב, דהסכימו המפרשים, דדוקא אי טען טענין ליה, ומאי דאמרינן "אמר רב נחמן אדם עשוי וכו'" לאו למימרא דמעצמו אמר כן, אלא דכך טען הבעל דין, ופסק רב נחמן כדבריו.

כג גמ', אמר להו כבר הורה זקן. כתב היר רמה, דהא דהורה להם רבי שלא להשביע את בניו, לא הוי כטועה בדבר משנה, דהא לא נאמר הדין בפירוש. אלא הוי כטועה בדבר בשיקול הדעת, דאמרינן לקמן (לג). דמה שעשה עשוי. ואף דהתם אמרינן דהדיין חייב לשלם, שאני רבי ישמעאל ברבי יוסי דמומחה לרבים היה ופטור. אמנם הרא"ש (בפסקיו סימן כו, ובתוספותיו) כתב, דאף טועה בשיקול הדעת לא הוי, דכיון דבסברות בעלמא פליגי, הכי סבירא ליה לרבי ישמעאל וליכא טעות.

כד גמ', הודה בפני שניים וקנו מידו. כתב בהגהות אשר"י (סימן כז) בשם ריב"ם, דהאי קנו היינו דקנו מידו שיפרע חובו עד זמן פלוני. אבל אם אמר בסתם, הנני מודה לך בקנין בפני עדים שאני חייב לך, לאו מידי הוה, דעל מה יחול הקנין, ומה מתחייב יותר על ידי הקנין מאילו לא עשה קנין. וסיים, דשמא מהני הקנין דלא יוכל לומר פרעתי בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים.

כה גמ', בפני שלשה ולא קנו מידו רב אמר כותבין. פירש רש"י בד"ה שלשה, דעשאן בית דין והפקירן הפקר ויכולים לשנותה ממלוה על פה למלוה בשטר. מבואר מדבריו, דבכל תלתא אמרינן הפקר בית דין הפקר. אמנם היר רמה ביאר, דכיון דקיבלם עליו להיות בית דין, והודאה בבית דין כשטר חשיבא, ומשום הכי כותבין.

כו גמ', במקרקעי ולא קנו מידו מאי וכו'. ביאר היר רמה, דבקרקעות כיון דלא מיחסרי גוביינא ואינו משתעבד במידי, הוי גילוי מילתא בעלמא, ומשום הכי כותבין. או דלמא דאף במקרקעי יש לחוש שמא אחר הודאה זבין לה מיניה בלא עדים, ואם עתה יוציא כנגדו שטר הודאה, הרי לא היה נאמן לומר שקנאה. [ועיין באות הבאה] ובחידושי הר"ן כתב, דטעמא דמאן דאמר דאין כותבין, משום דאף אי ליכא פסידא במאי דיכתוב, מכל מקום כיון דלא אמר כתובו אי אפשר לכתוב, דהא בעינן צוואת מקנה, ובלאו צוואת מקנה, לאו שטרא הוא. ומאן דסבר דכותבין, היינו משום דכיון דלית ליה פסידא למודה, אמדינן לדעתו דניחא לו שיכתבו, ושפיר חשיב צוואת המקנה.

כז גמ', מטלטלי ואיתנהו בעיניהו מאי. הקשה הלחם משנה (פ"ז מטוען ה"ג), מה לי בהא דאיתנהו בעיניהו, הא אכתי איכא למיחש שמא עתה יתנם לו, וכיון דיש שטר בידו, יחזור ויתבעם. [והיינו כסברת היר רמה לעיל (באות הקודמת), גבי קרקעות].

כח גמ', רש"י ד"ה מאי, בתוה"ד, כיון דמלוה להוצאה ניתנה וכו'. והיר רמה כתב, דחיישינן שמא תיאנס ויפרע לו בלא עדים, ואם יהיה שטר בידו, יחזור ויפרע הימנו. ואף בפקדון דפטור באונס, איכא למיחש דלמא יפשע ויתחייב לשלם, ומשום הכי עדיף ליה שלא יכתבו השטר.

כט גמ', תוס' ד"ה מר בר רב אשי, בתוה"ד, ולא דמי כלל דהתם לא רמיא עליה שבועה דאורייתא. אמנם התוס' בשבועות (מא). ד"ה ולמר ביארו, דראיית

ודברי התלמיד דברי מי שומעין, היו מקבלים לטענתו, [ועיין תוס' ד"ה דברין], והקשה מהא דאיתא לקמן (סז). גבי מסית לעבודה זרה דאפילו אם לא ניסתו מחמתו נהרג. ומשום הכי ביאר, דבמסית לכל איסורי תורה איירי, דאף דיכול לטעון "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין", מכל מקום אנו לא טענינן ליה. [ומבואר מדבריו, דאיסור מסית נאמר אף בשאר איסורי תורה. וכן מבואר בשערי תשובה לרבינו יונה (שער ג' סימן לו). ועיין עוד באגרות משה (או"ח ח"א סימן צט) שהאריך בהאי מילתא].

טז גמ', הרבה טענות היו לו לנחש. הקשה המהרש"א (בחידושי אגדות), הא רק טענה אחת מצינו. ותירץ, דכל המוסף גורע, נמי הוי טענת הנחש, דטען דכיון דהוסיפה חוה על הציווי נכשלה.

יז גמ', אמר חזקיה מנין שכל המוסף גורע שנאמר וכו'. פירש רש"י בד"ה ולא תגעו, דהנחש דחפה עד שנגעה באילן, ואמר לה דכשם שאין מיתה על הנגיעה כן נמי אין מיתה על האכילה. והקשה הגור אריה (בראשית ג, ג), הא האשה ידעה דאיסור הנגיעה אינו מפי הקדוש ברוך הוא, ומדוע לא דחתה הראיה. וביאר, דסברה, דעל כרחק כוונת הציווי אף על הנגיעה, משום דראוי להתרחק מן העץ, ומה שלא נתפרש להדיא, היינו משום דלא הוצרך לפרשו, ורק לענין האכילה דתאוה הוא לעינינו וטפי יש לחשוש שיאכלו, הוצרך להזהירם להדיא.

יח גמ', רב משרשיא אמר מהכא אמתיים וחצי ארכו. עיין מה שפירש רש"י ד"ה אמתיים. והרש"ש כתב, דאם היה מחסר "וי"ו" דאמתיים וחצי ארכו, הוי אמינא דאמתיים הוי חצי ארכו, וכל ארכו הוא ד' אמות.

דף כט ע"ב

יט גמ', אמר עירי ושכבי ליהו עלך סהדי אמר לו לא וכו'. מבואר ברש"י ד"ה עירי, דבלשון שאלה קאמר ליה. אמנם הבית יוסף (סימן לד) כתב, דאי בלשון שאלה איירי, אף אם היה שותק לא חשיב עדים, דהא לא חש להשיב על שאלתו. ומשום הכי ביאר, דאמרינן לה בניחותא, דאמר לו המלוה דעירי ושכבי יהיו עדים בדבר. והש"ך (סימן פא סק"ח) כתב, דמלישנא דגמ' דנקטו "אמר ליה", משמע, דהשיבו הלווה על מה ששאלו, וכדפירש רש"י. ומה שהקשה הבית יוסף אמאי הוצרך להשיב לו, לא קשיא. דהא פשיטא דאם היה שותק הוי מפרשינן ליה כהודאה.

כ גמ', שם. הקשה המהרש"ל, מאי אתי לאשמועינן, הא אמרינן לעיל (עמוד א), דאף בגוונא דהכמין לו עדים מאחורי הגדר, ואמר לו מתירא אני וכו', לא חשיב הודאה. כל שכן הכא דמחה להדיא. ותירץ, דאתי לאשמועינן דאף שהרגיש דיש עדים, כיון דלא אמר לא היו דברים מעולם, הוי כמודה, קמשמע לן, דכל דלא הודה להדיא בפני עדים, לא חשיב הודאה.

כא גמ', עכברא דשכיב אדינורי. עיין מה שפירש רש"י בד"ה עכברא. והיר רמה ביאר, דאותו אדם אסף ממון הרבה שלא היה נצרך לו, כמעשה העכבר שהממון חביב עליו, וכשרואה ממון גונבו לחורו, אף שאינו נצרך לו.

כב גמ', אמר רב נחמן אדם עשוי שלא להשביע את בניו. ביאר היר רמה, דהכא ליכא למימר משטה אני כן, דהא הודה מעצמו ולא משום שתבעו, ואי לאו משום דאדם עשוי שלא להשביע את עצמו, הוי אמינא דהוי הודאה גמורה. [אמנם מהתוס' בבבא בתרא (קעד:)] ד"ה אדם עשוי מבואר, דאף היכא דלא תבעו, אי לאו משום דאין אדם משטה בשעת מיתה, שפיר הוי טענינן להו דמשטה הוה. עוד כתב, דמהא דרב נחמן טען ליה כן, משמע

מהחלומות הבטלין אי לאו, גבי ממון מעמידים אחוקתו, וגבי איסורים אולינן לחומרא.

(ח) גמ', אלא איכא בינייהו משום לא תלך רכיל וכו'. הקשה בחידושי הר"ן, הא במתניתין לעיל (כט.) מבואר להדיא דאית ביה משום "לא תלך רכיל", ואיך פליג עלה ריש לקיש. ותירץ, דמתניתין איירי היכא דאומר כן לבעל דין כדי שיחזיק לו טובה, דהוא ודאי רכילות. אבל לכתוב בשטר לפי תומם, אפשר דלית ביה משום לא תלך רכיל, וחששא דמחזי כשיקרא עדיף.

(ט) תוס' ד"ה משום דמחזי כשיקרא, ומשום לא תלך רכיל אין כאן. ביאר החפץ חיים (רכילות כלל א' באר מים חיים סק"ד), דלא תלך רכיל היינו דווקא היכא דאומר דעדיין עומד בדעתו, דעל ידי זה תכנס שנאה בלב המתחייב. אבל כשכותבין דמתחילה רצה לחייבו, ולבסוף השוו דינם לזכותו, לית ביה משום לא תלך רכיל.

(י) גמ', אילימא לבעלי דינין התם קיימי. הקשה בחידושי הר"ן, היכי שייך למימר דהתם קיימי, הא קתני סיפא דכשיוצאים מבית דין לא יאמר אני מזכה וחבירי מחייבים, ואי התם קיימי, הא ידעו מי מחייב ומי מזכה ואמאי לא יאמר להם. ותירץ, דהא ודאי דבשעת קבלת העדות היו הבעלי דינין בפנים, דהא אין מקבלים עדות שלא בפני בעל דין, וכיון דבמתניתין לא מבואר שלאחר קבלת העדות הוציאו, מהיכי תיתי לומר שהוציאו. ומכל מקום יש לומר דכשהיו הדיינים נושאים ונותנים בדבר, היו פורשין לקרן זוית כדי שלא ישמעו דבריהם. והיד רמה כתב, דאף שהבעלי דינין יודעים מי מחייב ומי מזכה, אפילו הכי אמרה מתניתין שלאחר שיצא לא יאמר דרך לשון הרע למצוא חן בעיני החייב, דהוא המזכה וחבריו המחייבים.

(יא) גמ', כך היה מנהגן של נקיי הדעת שבירושלים. ביאר הרמב"ם (בפירוש המשניות), דהיינו כדי שלא ישאו פנים לאחד מבעלי הדין. ועוד, שלא ידעו הבעלי דינים מי המחייב ומי המזכה, והיינו כדי שיהיו הדיינים אהובים ומקובלים על הכל.

(יב) גמ', ואיך אמנה בעלמא תרווייהו קמסהדי. ביאר היד רמה, דתנא קמא סבר דאולינן בתר המנה, וכיון דכל עד על מנה אחר קמסהיד, אין עדותן מצטרפת. אבל רבי יהושע בן קרחה סבר, דבתר לוזה אולינן, וכיון דתרווייהו קמסהדי בחד גברא [שלוה], שפיר מצרפין עדותן.

(יג) גמ', עד אחד כי אתי לשבועה אתי וכו'. כתב הטורי אבן (ראש השנה כג: ד"ה ומכניסין את הגדול), דלאו למימרא דכיון דכבר אתי לשבועה ונתקבלו דבריו, תו אין לצרפו לעדות ממון. דהא רבי יהושע בן קרחה איירי נמי בעדויות דלאו דממון, דעד אחד אינו מחייב דבר, וכמבואר בכתובות (כג:). אלא עיקר הטעם שאינו מצטרף, היינו משום דלענין ממון אין בעדותו כלום. ומאי דאמרינן לשבועה אתי, הוא לרבותא. דאף דלענין שבועה מקבלים דבריו, מכל מקום לענין ממון לאו כלום הוא. והוסיף, דכן משמע מלשון רש"י בד"ה לשבועה אתי.

דף ל' ע"ב

(יד) גמ', אמר ליה ליסמכיה מר ברישא. העיר המהרש"ל, וכי אם אינו סמוך אינו יכול לומר מה דשמע מרבותיו. וביאר, דאם אינו סמוך אין ראוי לסמוך על קבלתו.

(טו) גמ', אמר ליה כך שמעתי שמודה רבי יהושע בן קרחה לרבי נתן. ביאר היד רמה, דאתי למיפשט דכיון דדברי רבי יהושע בן קרחה מישר שייכי

רב האי גאון היא מקל וחומר, דמה בשטר דחייב לו ממון מדאורייתא, ואפילו הכי יכול להפך עליו שבועה, הכא דלית ליה אלא שבועה, לא כל שכן שיכול.

דף ל' ע"א

(א) גמ', כל כהאי גוונא חוששין לבית דין טועין. ביאר רש"י בד"ה לבית דין טועין, דיטעו ויסברו דשניים כשרים לדון. והקשה בחידושי הר"ן, דאי הכי, היאך אמרינן דאי כתוב בו "בי דינא" תו לא צריך, הא אכתי איכא למיחש לבית דין טועין. ומשום הכי ביאר, דחיישין דיטעו דכי היכי דעשאן בית דין לענין הודאה, כן עשאן בית דין לענין כתיבה. ועלה אמרינן דאי כתוב בו "בי דינא" תו לא צריך, משום דאף דהוא עשאן בית דין, מכל מקום לא היו קוראים הם לעצמן "בי דינא".

(ב) גמ', דכתוב בו בי דינא דרבנא אשוי. ביאר רש"י בד"ה בי דינא, דאינהו ודאי ידעי דאין בית דין פחות משניים. והיד רמה ביאר, דכיון דכתוב בו בי דינא דרבנא אשוי, ודאי דהוי שלשה, דלא מסתברא דבי דינא דרבנא אשוי היה פחות משלשה. ומכל מקום מקשינן, דלמא רבנא אשוי נתן להם רשות לדון, ורק שניים מהן כתבו.

(ג) גמ', ודלמא רבנן דבי רב אשוי כשמואל סבירא להו וכו'. כתב הרי"ף (ח: מדפי הרי"ף), דמהא שמעינן, דלית הלכתא כשמואל. אמנם בתוס' ד"ה ודלמא מבואר, דדוקא גבי אודיתא לא קיימא לן כשמואל.

(ד) גמ', בבית לא אמר כלום. הקשה בחידושי הר"ן, מה לי בהא דלית ליה מיגו, הא עד אחד נאמן באיסורים, ואמאי לא נאמינו במה שאמר דשל מעשר הן. ותירץ, דכיון דמעשר שני הוי ממון גבוה, ובא על ידי עדותו להוציאו מחוקת הבעלים, דין עדות ממון יש לו, ואין עד אחד נאמן בו ואף דאית ביה איסורא. עוד תירץ, דכיון דבבית הן, אין רואין אותו כמוסר דבריו, אלא כאומר שלא להשביע את עצמו, ואין בדבריו כלום. אמנם אם אמר כמוסר ממש, ודאי דנאמן ככל עד אחד דנאמן באיסורים.

(ה) גמ', כללו של דבר כל שבידו ליטלן דבריו קיימים. הקשה התוס' הרא"ש, מאי מיגו שייך לגבי מעשר, הא כיון דאינו שלו לא היה נוטלם לאכלם בירושלים. ואף אי נימא דיש לו מיגו דהיה נוטלן ואומר להם דשל מעשר שני הן ואביהן הפקידם בידו, אכתי אמאי נאמן, הא כיון דעל כורחו צריך להחזירם להן, מה מחייבם להאמינו.

(ו) גמ', שם. הקשה הנמוקי יוסף (ח: מדפי הרי"ף), אמאי דבריו קיימים, נימא דאף דאמת דאמר הכי, מכל מקום שלא להשביע את עצמו אמר כן. ותירץ, דכיון דאמר בפניו וידע שיכול ליטלם, על כרחך דסמך עליו דנאמן הוא, ואמרינן דדברי אמת מסר לו. וכתב הרש"ש, דלמא שכתב הרשב"ם בבבא בתרא (קמט.) ד"ה תא שמע, דהיכא דהמעות בעין ואמר דשל פלוני הם, לא אמרינן דשלא להשביע את עצמו אמר הכי, לא קשיא מידי.

(ז) גמ', ובא בעל החלום וכו'. הקשה בחידושי הר"ן, וכי בעל החלום עדיף מעד אחד דאמרינן דבבית אינו נאמן. ותירץ, דסלקא דעתין דכיון דחלום הוי אחד משישים בנבואה, עדיף מעד אחד, קמשמע לן דאפילו הכי דברי חלומות לא מעלין ולא מורדין. והוסיף, דמינה שמעינן, דמי שנדר בחלום, אין צריך להתיר נדרו, דהא דברי חלומות לא מעלין ולא מורדין. אמנם בשם הרשב"א כתב, דצריך היתר לנדרו. וכן כתב התשב"ץ (ח"ב סימן קכח).

וביאר, דלאו כל החלומות דברים בטלין הן, וכיון דהוא ספק אם הוא

מוכחשת שפסולים לכל הפחות להאי עדות. אמנם הסיק, דדוקא היכא דהעדים מכחשי אהדדי, פסולים לאותה עדות. אבל היכא דכל עד מעיד על דבר אחר, ורק נמצא שאחד העדים שיקר בדבריו, אינו סיבה לבטל דברי האחר, ושפיר איכא חיוב שבועת עד אחד.

כ) גמ', אמר רב יהודה עדות המכחשת זו את זו בבדיקות כשרה בדיני ממונות. ביאר הרדב"ז (פ"ג מעדות ה"ג), דלענין דרישה וחקירה, כיון דבעינן להו מן התורה, דהא בעינן עדות שאתה יכול להזימה [כדלקמן (מא:)], אם הוכחשה בהם עדותן בטילה. אבל לענין בדיקות, דילפינן להו מדכתיב "והנה אמת נכון הדבר", כיון דבדיני נפשות כתיב, מעכב רק בדיני נפשות.

כא) גמ', שם. הקשה בחידושי הגרע"א, דלכאורה אף בהוכחשה בחקירות להוי לכל הפחות כעד אחד לחייב שבועה, דהא ממה נפשך חד מינייהו כשר. ותיירץ, דכיון דלא הוכחשה גופה של עדות, אכתי שם עד עליו, וכיון דנפסל, הוי ליה כנמצא אחד מהם קרוב או פסול דכל עדותן בטילה.

דף לא ע"א

א) גמ', נהרדעי אמרי אפילו אחד אומר מנה שחור וכו'. כתב בחידושי הר"ן, דאף דלענין העדים אמרינן דאף דמכחישים זה את זה, מכל מקום יש בכלל מאתיים מנה, הני מילי כשהתובע תובע המאתיים. אבל אם אף התובע אינו תובע אלא מנה, לא אמרינן דיש בכלל מאתיים מנה, משום דחזקה דאדם תובע כל מה שחייבים לו, ואין עדותן מצטרפת. אמנם בשם הראב"ד כתב, דאף אם הבעל דין מכחישים, שפיר אמרינן דיש בכלל מאתיים מנה.

ב) גמ', ובית הלל אומרים יש בכלל מאתיים מנה. הקשה הירד רמה, הא אמרינן בשבועות (מו:): דשתי כיתי עדים המכחישות זו את זו, כולי עלמא מודו דאחד מכת זו ואחד מכת זו אין מצטרפין. והכא דתרווייהו מכחשי אהדדי, היכי אמרינן דיש בכלל מאתיים מנה ומצטרפי אהדדי. ותיירץ, דהני מילי היכא דהוכחשו בכל העדות. אבל היכא דחד מוסיף על חבריה, לא חשיב הכחשה, דאיכא למימר דחד טעה.

ג) תוס' ד"ה הוא דאמר, בסוה"ד, אלא שמחלק בין מנה למאתיים למנה שחור ומנה לבן. ביאר המהרש"א, דבמנה ומאתיים, בחד מנה מיהא לא מכחשי. אבל במנה שחור ומנה לבן, באותו מנה הא מכחשי אהדדי, ודמיא לחביתא דחמרא וחביתא דמשחא. ונהרדעי דאמרי דאף במנה שחור ומנה לבן יש בכלל מאתיים מנה, היינו משום דסוף סוף חד מינא הוא, ולא דמי לחמרא ומישחא דתרי מיני נינהו.

ד) רש"י ד"ה כי האי גוונא, דתרי מיני נינהו וכולי האי מיכחשי הדדי מי אמר. כתב הבית יוסף (סימן ל'), ד"מיכחשי" דנקט רש"י, לאו דדוקא הוא, דהא האי מילתא לא הוי מהחקירות והדרישות, שיש לבטל העדות אם הוכחשו בהן. אלא דאין עדותן עדות משום דעל כל חבית ליכא אלא עד אחד. אבל לענין שבועה, שפיר משבעינן ליה. אמנם כתב, דמהרמב"ם (פ"ג מעדות ה"ג) מבואר, דזה אומר חבית של יין וזה אומר חבית של שמן, הויא הכחשה גמורה. והב"ח (שם) כתב, דאיירי בגוונא דתרווייהו מעידים על אותה חבית שהיתה בשעה פלונית, וכיון דמכחשי אהדדי מה היה באותה שעה, שפיר הוי הכחשה גמורה.

ה) גמ', אחד אומר בדיוטא העליונה ואחד אומר בדיוטא התחתונה וכו', וצירף עדותן. הקשה הירד רמה, הא מקום הוי מהחקירות ולא מהבדיקות כמבואר לקמן (מ), וחקירות אף לרבי יהודה מעכבות בדיני ממונות, ואמאי

בדרבי נתן, כשם שהלכה כרבי נתן, דהא מוקמינן לסתם מתניתין כוותיה, מסתמא הלכה נמי כרבי יהושע בן קרחה. וקאמר ליה רבי יוחנן, דהא פשיטא דמודה רבי יהושע בן קרחה לרבי נתן דאף בענין הגדה לא בעינן שיגידו כהדדי. אלא מאי דמיבעי לי האם רבי נתן מודה לרבי יהושע בן קרחה לענין ראיה. והמהרש"ל ביאר, דרבי יוסי ברבי חנינא אתי למיפשט דלית הלכתא כרבי יהושע בן קרחה, דהא מדאמר רבותיו דמודה רבי יהושע בן קרחה לרבי נתן, משמע דאילו רבי נתן אינו מודה לרבי יהושע בן קרחה, ואם כן הוי דעת יחיד ולית הלכתא כוותיה. ואמר ליה ר' יוחנן, דלמימר דלית הלכתא כוותיה לא מיבעי, דפשיטא דבסתמא הלכה כרבי נתן, אלא דמיבעי לי, אי איכא מאן דידע האם הכא הלכה כרבי יהושע בן קרחה.

טז) גמ', שמע מינה גברא רבה כיון דסמיך סמיך. כתב המהרש"ל, דלא גרסינן הכי, דהא מבואר ברמב"ם (פ"ד מסנהדרין ה"טו), דהנסמך בטעות אפילו על ידי ריש גלותא לאו מידי הוא. אלא גרסינן "כיון דאיסתמיך סמיך".

יז) גמ', מודים חכמים לרבי יהושע בן קרחה בעדות קרקע. העיר הערוך לנר, דבשלמא למאי דאמרינן לעיל (עמוד א), דרבנן ורבי יהושע בן קרחה פליגי בסברא, שפיר איכא למימר דבקרקע דעל אותו קרקע מסהדי, שפיר מצטרפי. אבל להאי גיסא דאמרינן דרבנן מקרא יליף לה, מאי שנא קרקע ממטלטלין. וכתב, דשמא בהא גופא פליגי בסוגיין האם מודו רבנן בקרקע אי לאו, דאי בקרא פליגי, אף בקרקעות פליגי, ואי בסברא פליגי, בקרקעות מודה. אמנם ברש"י ד"ה בקרקעות מבואר, דגבי קרקע כיון דתרווייהו ידעי דאחד מילתא מסהדי, שפיר קרינן בהו והוא עד.

יח) גמ', אמר ליה מאי ניחותא דרבא ואיתימא רב ששת שדא ביה נרגא וכו'. הקשה המהרש"ל, וכי אי לאו דביאר רב הונא דמודה לקמא הודה גם בפני הבתרא, לא הויא קשיא לן דלאו היינו הודאה אחר הלואה. וביאר, דאי לאו טעמיה דרב הונא, שפיר איכא למימר דרב מנה כל הצירופים השייכים, ונקט להודאה בתר הודאה ולהודאה בתר הלואה דתרווייהו אמת, ונקט להלואה בתר הלואה ולהלואה בתר הודאה, דאין תרווייהו אמת. אבל רב הונא דאוקמיה להא דהודאה אחר הודאה מצטרפין משום דידע האי בהאי, הוא הדין דבהודאה אחר הלואה מוקי לה בכהאי גוונא, ושפיר קשיא תרתי למה לי. והעיר המהרש"א, דאכתי אף לרב הונא איכא למימר דנקט רב כל הצירופים השייכים. ומשום הכי ביאר, דאי לאו דרב הונא, איכא למימר דהא דמצטרפי בהודאה בתר הודאה היינו משום דאמרינן דבפני כל אחד ואחד הודה על הלואה הנעשית בפני שניים, ומשום הכי מהני. אבל בהודאה אחר הלואה, על כרחך דלאו משום הא נאמן, דהא המעיד על ההלואה מעיד שנעשה רק בפניו. אבל לרב הונא דאיירי בדידע האי להאי, שפיר קשיא תרתי למה לי.

יט) גמ', נהרדעי אמרי בין הודאה אחר הודאה וכו'. כתב הירד רמה, דמאי דאמרינן דהלואה אחר הלואה מצטרפין, הני מילי היכא דהמלוה גופיה אינו מכחישים ואף הוא תובע ב' מנים, דבהאי אמרינן דכיון דעל חד מנה ממה נפשך איכא עדים, חייב. אבל היכא דהמלוה גופיה אינו תובע אלא מנה אחד, על כרחך דחד מהני סהדי בשקר העיד. ונשבע הלווה שבועה דאורייתא דעד אחד ונפטר, אלא אם כן יש לומר דתרווייהו אחד מנה מסהדי ורק טעי בקביעא דירחא. והרא"ש (סימן לד) כתב, דלכאורה אף שבועה דאורייתא אינו צריך, דהא כיון דהמלוה מכחישים, הויא עדות

סבר דדווקא בתר הכי דמקשינן "והא אי בעיא קלתא" משום מיגו מקשינן, אבל השתא משום דקנאתו מקשינן, והיינו משום דכל שליש יש לו קנין בחפץ לענין דיכול לומר עליו מה דינו.

(ג) גמ', כמאן כרבי וכו'. כתב הנמוקי יוסף (ט: מדפי הרי"ף), דאי לאו דרבי דאותיות נקנות במסירה, ליכא להוכיח מידי מהא דהשטר בידו, ואף לא לומר דקנאו באגב או על ידי שטר, והיינו משום, דעצם התפיסה אינו ראייה לכך. דדוקא היכא דעצם התפיסה היא ראייה שקנאו, יש להוכיח שקנאו.

דף לא ע"ב

(יד) תוס' ד"ה סימפון שיש עליו עדים, בתוה"ד, ור"ת פירש דביד הלווה קרוי שובר וכו'. כתב המהרש"א, דסוגיא מפורשת היא בבבא מציעא (כ:): דהאי סימפון ביד המלוה איתא. ומה דהוצרכו לפירוש ר"ת, היינו לבאר מהיכן פשיטא לגמ' דביד המלוה איירי, ולזה כתבו דבנמצא ביד הלווה קרוי שובר ולא סימפון.

(טו) גמ', אין עליו עדים. כתב הנמוקי יוסף (ט: מדפי הרי"ף), דיש מפרשים, דלא איירי באין עליו עדים כלל, (ועיין תוס' ד"ה אין עליו), דאם כן, מה יהני הא דתרווייהו הימנהו. הא האי שטרא חספא בעלמא הוא. אלא דאיירי בגוונא דאין עדים מצוים לקיימו.

(טז) גמ', שם. פירש רש"י בד"ה אין עליו, דהרי הוא יוצא מתחת יד שליש [דהיינו הסימפון] הואיל דשניהם מודים שהוא שליש, הרי הוא כשר. אמנם התוס' ד"ה אין עליו עדים כתבו, דאיירי דאף השטר יוצא מתחת ידי שליש. וביאר המהרש"א, דהתוס' מייאנו בפירוש רש"י, משום דאף רבא דפליג ארב נחמן לא קאמר דנאמן השליש בלא מיגו דאי בעי קלתה, ומשום הכי ביארו דאיירי דאף השטר ביד השליש, ומשום הכי נאמן. ובאמת אף בלאו הסימפון נאמן. וכן כתב היר רמה, וביאר, דנקט סימפון משום דאורחא דמילתא דכותבין הסימפון לזכרון הדברים.

(יז) גמ', אבל באו עדים ממדינת הים וכו'. כתב היר רמה, דיש מפרשים, דאיירי אף בגוונא דאמר להדיא אין לי ראייה ואין לי עדים נוכדמשמע מגירסא דידן, דאנן סהדי דאי הוי ידע בהו מעיקרא, לא היה אומר דאין לו ראייה ועדים. אבל יש מפרשים, דדווקא בגוונא דסתם טענותיו ואמר דאינו מוצא ראייה או עדים. אבל אם אמר אין לי ראייה ועדים, לא מהני אף דבאו עדים ממדינת הים. והרמב"ם (פ"ז מסנהדרין ה"ח) כתב, דאף כשאמר אין לי עדים ואין לי ראייה מהני, משום דיכול לומר דמה שאמר דאין לו עדים, היינו משום דלא היו מצויין אצלו. והוסיף, דאם יאמר להדיא דאין לו עדים אף במדינת הים, ודאי דאינו יכול לסתור דבריו.

(יח) גמ', אמר ר' יוחנן התוקף את חבירו בדין. כתב המהרש"ל, דלכאורה נראה דהנתבע הוא התוקף, ואומר לתובע שאינו רוצה לדון עמו כאן, והיינו דאמרינן להלן ד"עבד לווה לאיש מלוה". אמנם כתב, דמרש"י ד"ה התוקף נראה, דהתוקף קאי על התובע, שהוא בעל דין קשה ומטריח בדין, ועל כן אומר הנתבע שאינו רוצה לדון עמו כאן, אלא במקום הוועד שיש שם ריבוי תלמידי חכמים, דיהיה התובע בוש מהם ולא יטריח עליו בדין.

(יט) תוס' ד"ה ויוציא מנה על מנה, מכאן למתחייב בדין וכו'. וכן כתב הרא"ש (סימן מ), והוסיף, דהני מילי היכא דאינו מסרב למיקם בדינא, אלא רוצה לדון בעיר אחרת. אבל אם אינו רוצה למיקם עמו בדינא, והוצרך להוציא הוצאות כדי לכופו, ודאי דחייב לשלם לו הוצאותיו, וכדאמרינן בבבא קמא

צירף עדותן. ותיריך, דמאי דאמרינן דמקום הוי מהחקירות, היינו כדי שיוכלו להזיזם. אבל הכא בבית ועליה, דרואים מזה לזה, שפיר הוי עדות שאתה יכול להזיזמה. וכן כתב הטור (סימן ל). והנמוקי יוסף (ט: מדפי הרי"ף) תירץ, דלענין דיני ממונות דיוטא עליונה ודיוטא תחתונה חד מקום הוא והוי רק מהבדיקות ואינה מעכבת. וכתב הבית יוסף (סימן ל'), דדבריו סתומים.

(ו) גמ', ההוא תלמידא דנפק עליה קלא וכו'. כתב החפץ חיים (לשון הרע כלל ז' בבאר מים חיים סק"ח), דודאי דאיירי דלבסוף הוברר להדיא דההוא תלמיד גילה הדבר, דאילו על ידי קול גרידא לא הוי ליה לר' אמי לאפוקי מבית המדרש. ומה דנקטו דנפק עליה קלא, היינו לומר דכיון דמפורסם היה הדבר והיה בו חילול ה', לכך ענשו להוציאו מבית המדרש, למען ילמדו התלמידים להתרחק ממדה רעה זו.

(ז) גמ', דגלי מילתא דאיתמר בי מדרשא. פירש רש"י בד"ה בתר עשרין, דדבר לשון הרע היה. והיר רמה כתב, דהיה דבר שנאמר בבית המדרש דרך סוד. וכן כתב רבינו יונה בשערי תשובה (אות רכה), דחייב אדם להסתיר הסוד אשר יגלה לו חבירו דרך סתר, ואף דאין בגילוי הסוד נזק לבעליו.

(ח) גמ', מהו דתימא הני מילי לכתחילה אבל דיעבד שפיר דמי. ביאר הבעל המאור (ט: מדפי הרי"ף), דהוי אמינא דמאי דפסקינן כרבן שמעון בן גמליאל, היינו היכא דהנתבע עדיין לא שילם, דכיון דסוף סוף הביא ראייה לזכותו, אי אפשר להוציא מידו. אבל בדיעבד, דהיינו כשכבר שילם, נימא דלא קיימא לן כרבן שמעון בן גמליאל דמהני ראייתו. והיר רמה ביאר, דלכתחילה ובדיעבד קאי אבית דין, דלכתחילה יש לסמוך על ראייתו ולפוטרו. אבל אם עברו ולא סמכו על ראייתו וחייבוהו, הוה אמינא דכיון דחכמים סברי דאין ראייתו ראייה, שפיר עבדי ואין מוציאין מידו. ועיין באות הבאה.

(ט) גמ', פשיטא כיון דאמר הלכה כדברי חכמים ממילא ידעינן דאין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. פירש רש"י בד"ה ממילא, דהכא ליכא לשנויי דהוה אמינא דהני מילי לכתחילה, דכיון דאמרינן הלכה כחכמים דהם רבים, פשיטא דאף בדיעבד אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. והבעל המאור (ט: מדפי הרי"ף) כתב, דאם נפרש דלכתחילה ובדיעבד קאי אנתבע אם שילם או לא, הכא גבי ראייה אחרונה מיבעי לן למימר איפכא, דהני מילי דהלכה כחכמים היינו בדיעבד דכבר שילם, והא אין דרך התנא לנקוט דבריו אדיעבד.

(י) גמ', דינוקא במילי דאבוב לא ידע. כתב הרא"ש (סימן לו) בשם הרמ"ה, דהוא הדין בקטן שהגדיל, דכל שבמיתת אביו היה קטן, אמרינן ביה דלא ידע במילי דאבוב. אבל הרא"ש פליג עליה, וכתב, דדוקא כי האי עובדא דתבעו בקטנות אמרינן דלא ידע במילי דאבוב, אבל אם הגדיל דבר דעת הוא, כיון דידע קודם שנתבע לדין, או דחקר אחר שנתבע לדין, דינו כאחר ולא מהני ליה, דהא אמרינן להלן (עמוד ב) דדוקא בידוע שהיתה דסקייתא של אביו ביד אחר מהני ליה.

(יא) גמ', שם. כתב הקצות החושן (סימן צו סק"ב), דמשמע דאי לאו האי טעמא דקטן במילי דאבוב לא ידע, כל דאמר דאין לו ראייה או עדים, שפיר חשיב הודאת בעל דין, ואף דקטן הוא. ותמה על המהרי"ק (שורש פא) שכתב דאין בהודאת קטן מידי, ולא חשיבא כהודאת בעל דין.

(יב) גמ', כמאן כרבי דאמר אותיות נקנות במסירה. פירש רש"י בסוד"ה אותיות, דהכא נמי קנאתו והוי כדידה ונאמנת לומר פרוע. אמנם היר רמה ביאר, דנאמנת משום מיגו. וביאר הנתיבות המשפט (סימן נו סק"ו), דרש"י

שייך זכות וחובה, דלעולם הוי זכות לזה וחובה לזה, וכדכתבו התוס' לעיל (ג): ד"ה מוקי. נולכאורה יש ליישב לפי מה שביאר הר"ן באות הקודמת, דאירינן בגוונא דמוציא שם רע, דאף דהווי זכות לזה, מכל מקום אינו מדין ממון אלא קנס]

ג) מתני', דיני ממונות הכל מלמדין זכות וחובה. כתב בחידושי הרמב"ן, דלא נתברר מדברי הגמ' והראשונים, האם מאי דאמרו הכל מלמדים היינו דנחשבים אף מן המנין, או דרק לענין שאין משתקין אותו קאמרינן. והסיק, דודאי דמהני אף למנין. ועיין שם שהאריך בראיות.

ד) מתני', דיני נפשות המלמד חובה מלמד זכות אבל המלמד זכות אין יכול לחזור וללמד חובה. פירש רש"י בד"ה אינו חוזר, דסברא הוא דהא בעינן "הזילו העדה". והקשה היד רמה, הא כתיב נמי "ושפטו העדה", ונימא דהמלמד חובה אינו יכול לחזור וללמד זכות. ומשום הכי ביאר, דילפינן לה מהא דגבי מסית כתיב "לא תחמול עליו", משמע דבשאר מומתין בעינן לחמול עליו.

ה) מתני', דיני ממונות הטמאות והטהרות מתחילין מן הגדול. העיר התוס' יום טוב, אמאי לא תני נמי "איסור והיתר", דמסתמא נמי מתחילין מן הגדול.

ו) גמ', חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו. הקשה היד רמה, כיון דעל כרחך לא נכתב בזמנו, מנלן דאיחרוהו, נימא דהקדימוהו ופסול, דהא יד בעל השטר על התחתונה. ותיריך, דאף דידי בעל השטר על התחתונה, מכל מקום לא מחזיקינן לשטר בפסלות, דהא עדים בחזקת כשרות קיימי. ועוד, דהאמר ריש לקיש דחזקה אין העדים חותמים על השטר אלא אם כן נעשה בכשרות.

ז) רש"י ד"ה שזמנו כתוב, בתוה"ד, והוציא בעל חוב על חבירו על ידי משכון או על ידי פרוכבול. העיר המהרש"א, הא אמרינן להלן דנקט שמיטה לרבנותא, דאף שנראה מזויף דהא אין דרך ללוות בשמיטה, מכשיירין ליה. ואי נימא דיש לו משכון, מאי רבותא. וכתב, דצריך לומר דנטל המשכון רק לאחר ההלוואה וכתיבת השטר.

ח) רש"י ד"ה חיישינן, בסוה"ד, שלא יביאודו לידי הזמה. כתב המהרש"א, דלאו דווקא לידי הזמה, דהא אמרינן שמא איחרוהו ולא פסלינן להו. אלא לידי חשש הזמה קאמר. והערוך לנר כתב, דשפיר משכחת לה שיבואו לידי הזמה, היכא דיאמרו העדים דלא איחרוהו, אלא כתבוהו בזמן הכתוב בו, דבכהאי גוונא שפיר הוי הזמה.

דף לב ע"ב

ט) גמ', אלא מעתה טעו לא ישלמו. פירש רש"י בד"ה טעו, דיש לפותרם משום דדלמא אי שבקת להו לדרוש ולחקור לא היו טועים בדבר. והקשה בחידושי הר"ן, מה שייך טעות הדיינים לדרישה וחקירה, הרי בכל ענין יש להם להתיישב בדבר ולדון משפט אמת וצדק. עוד הקשה, דמלישנא דגמ' משמע, דמקשינן אמאי דאמרינן דמשום נעילת דלת הקילו לפותרו. ומשום הכי ביאר, דכיון דחיישינן לנעילת דלת, מן הראוי נמי לפטור הדיין כדי שיתרצה לדון בדבר. וכן כתבו התוס' לעיל (ג). ד"ה אלא מעתה. ועיין שם בדברי רש"י ד"ה טעו, דביאר באופן אחר.

י) גמ', רבא אמר מתניתין דהכא בדיני קנסות. כתב בחידושי הר"ן, דלאו למימרא דרבא פליג אדרבי חנינא, דהא איהו גופיה אמר לעיל (ג). דמתניתין דריש מסכתין דדיני ממונות בשלשה, היינו בשלשה הדיוטות וכדרכי חנינא.

(קיב): דשליח בית דין אינו נאמן כבי תרי לענין לכתוב פתיחא על המסרב לבוא לדין, משום דממונא קמחסר ליה.

כ) גמ', ואם הוצרך דבר לשאול כותבין ושולחין. כתב בחידושי הר"ן, דאתי לאשמועינן, דאף שאינם בקיאים בדין, והוה אמינא דבהאי גוונא יש לשמוע לאותו שאומר נלך למקום הוועד. אפילו הכי אינו יכול לכופו, אלא ידונו בבית דין שבעירן, והם ישלחו לבית דין הגדול.

כא) גמ', ואם אמר כתבו ותנו לי מאיזה טעם דנתוני וכו'. כתבו התוס' בד"ה ואם אמר, דדווקא הכא דנתעצמו בדין כותבין לו. וביאר היד רמה, דכיון דכפאוהו לדון בעירו, כותבין לו מאיזה טעם דנוהו, כדי שיוכל ללכת לבית דין הגדול, ואם ימצאו בו טעות יחזור לבית דין שבעירו ויחזור בהן. ובחידושי הר"ן כתב, דאף היכא דלא כפאוהו, אם בתחילת הדין אמר דלא יקבל דינם אם לא שיכתבו לו מאיזה טעם דנוהו, נמי כותבין לו. אמנם כתב בשם הראב"ד, דבזמן הזה דליכא בית הוועד, אין יכול לזלזל בדיינים ולומר דלא יקבל אם לא יכתבו לו. והוסיף, דיש חולקים, דאף בזמן הזה יש עיירות דיש בהם יותר תלמידי חכמים, ושפיר כותבין לו. ועוד כתב, דאין כותבין לו הראיות, אלא כותבין הטענות של בעלי הדין, ובבית הוועד ידונו בהם לפי שיקול דעתם וראיותיהם.

כב) גמ', והיבמה הולכת אחר היבם. כתב הנמוקי יוסף (י. מדפי הרי"ף) בשם הרא"ה, דדווקא היכא דהיבם בעירו, אבל היכא דהיבם אינו בעירו, אין היבמה הולכת אחריו, אלא כופין אותו והולך אחריה, דהא לא קרינן ביה "זקני עירו".

כג) גמ', אבל מלוה עבד לוה לאיש מלוה. כתב הרמב"ם (פ"ו מסנהדרין ה"ז), דהוא הדין אם טען זה שהזיקו או שגולו, דכופין את הנטען לעלות עם הטוען. אמנם כתב (שם ה"ח), דהני מילי בשהיה למלוה ולניזק או הנגול עדים או ראייה, אבל על טענה ריקנית, ודאי דאינו יכול לכופו, אלא נשבע במקומו ונפטר. וכתב בבאיור הגר"א (סימן יד סק"ח), דהבי משמע מעובדא דעוקבן הבבלי להלן בסוגיין. אמנם הנמוקי יוסף (י. מדפי הרי"ף) כתב בשם ר"ת, דדווקא במלוה ולוה כפינן משום דעבד לוה לאיש מלוה. אבל בשאר דינים, כל אחד כופה ודן בעירו.

פרק אחד דיני ממונות

דף לב ע"א

א) מתני', ודיני נפשות מטין על פי אחד לזכות ועל פי שניים לחובה. פירש רש"י ד"ה ודיני נפשות מטין, דבדיני ממונות ליכא לאוקמה, כדילפינן לקמן (לו): מ"לא תטה משפט אביונך בריבו" אבל אתה מטה משפט שור הנסקל, וכל שכן שאר דיני ממונות. והקשה בחידושי הר"ן, אמאי בעינן לקרא דבדיני ממונות לא בעינן שניים כדי להטות לחובה, תיפוק ליה דכיון דילפינן מקרא דסגי לדיני ממונות שלשה, על כרחך דסגי בהטיה של אחד. ותיריך, דבעינן קרא לדיני ממונות דבעינן בהו עשרים ושלשה, כמוציא שם רע, דאפילו הכי לא בעינן הטיה לחובה על פי שניים. והערוך לנר כתב, דאף בדיני נפשות לא משכחת הטיה לחובה על פי שניים אלא במוסיפין, וכדלעיל (יז). ובמוסיפין אף בממונות משכחת לה הטיה על פי שניים.

ב) רש"י ד"ה ודיני נפשות, בסוה"ד, ובדיני ממונות ליכא לאוקמה כדאמר לקמן וכו'. הקשה המהרש"א, אמאי בעי ילפותא להא, הא בדיני ממונות לא

ד"צדק צדק" דלא כתיב ביה משפט, קאי אפשרה, דבעי עיונא טפי.

(טו) רש"י ד"ה ואם בזו אחר זו, משתלך האחת אל היבשה. העיר הרש"ש, אמאי לא פירש בפשוטו, דצריכה להלך לאחוריה כדי שחברתה תעבור, וכדפירש להלן ברש"י ד"ה מעלות. עוד כתב, דלכאורה אף לפרש דתלך לאחוריה לא בעינן, דיש לפרש בפשוטו, דהאחת צריכה להתעכב במקומה עד שחברתה תעבור, ואחר כך תעבור היא.

(טז) גמ', קרובה ואינה קרובה תידחה קרובה מפני שאינה קרובה. ביד רמה וכן בטור (סימן רעב) הגירסא, "תידחה אותה שאינה קרובה מפני הקרובה". ועיין באות הבאה.

(יז) רש"י ד"ה קרובה, לעירה. כתב הפרישה (סימן רעב), דאין כוונת רש"י דקרובה לעיר שיצאה הימנה, דאם כן, הוי ליה לפרש דקרובה אל היבשה, וכדנקט ברש"י ד"ה בזו אחר זו. אלא כוונתו, דקרובה לעיר שצריכה להגיע אלילה. והוסיף, דהטור (שם) דגרס דתידחה הקרובה, היינו משום דפירש כרש"י, ושפיר אמרינן דכיון דקרובה כבר לעיר, היא קודמת. אמנם כתב, דלכאורה יש לפרש דקרובה היינו קרובה לנטות, דכיון דבקל לה לנטות, עדיף שתיטה היא ולא חברתה.

(יח) גמ', הטל פשרה ביניהם. ביאר היד רמה, דהרוצה לעבור תחילה, ישלם לחבירו דמי מה שנתעכב עבורו, וכל המרבה בשכר יקדום.

(יט) תוס' ד"ה אור הנר, מכאן נהגו וכו'. ביאר המהרש"א, דהיינו על פי דברי הירושלמי שהביאו התוס' ד"ה קול רחיים, דמהפך הגירסא, ואור הנר הוא סימן לשבוע הבן. ועיין שם שהאריך.

(כ) גמ', מסייעין את העדים ממקום למקום. פירש רש"י בד"ה מי לא תניא, דהיו מסייעין העדים ממקום ומחדר לחדר, ואומרים להם לא נקבל דבריכם כאן אלא במקום אחר, וכן משם למקום אחר. והרמב"ם (בפירוש המשניות ריש פרק היו בודקין) פירש, דמאריכין עליהן ומוציאין אותן מסיפור לסיפור, ומכבידין עליהן בשאלות כדי שיקוצו.

אלא דכיון דמתניתין דריש פרקין אתקנה דרבנן איירי, לא מסתברא דהכא דינא דאורייתא נקטה. ומשום הכי ביאר, דמתניתין בדיני קנסות איירי, דבהו לא תיקנו רבנן.

(יא) גמ', כאן בדין מרומה כאן בדין שאינו מרומה. ביאר רש"י בד"ה מרומה, שבית דין מכירים בתובע זה שהוא רמאי. והרא"ש (סימן א) כתב בשם רבינו מאיר, דאיירי בגוונא שהנתבע טוען ברמאות, דאסור לדיין להסתלק, אלא ידרוש ויחקור היטב כדי לבטל רמאותו. אבל היכא דהנתבע תובע ברמאות, אין לדונו כלל, וכדאמרינן בשבועות (ל): דילפינן לה מדכתיב "מדבר שקר תרחק". ועיין בתוס' ד"ה כאן.

(יב) גמ', הא כיצד כאן בדין מרומה כאן בדין שאינו מרומה. הקשה המהר"ם, אמאי דסבירא לן השתא דקרא ד"צדק צדק" אתי לדרישה וחקירה בדין מרומה, אמאי בעינן לילפותא ד"משפט משפט" מדיני נפשות, תיפוק ליה דכתיב להדיא דבעינן דרישה וחקירה אף בדיני ממונות. ותיריך, דהאי קרא לאו בענין חקירת עדים איירי, אלא לענין דקדוק הדין, דאם מכיר שהוא מרומה, מוטל עליו טפי לדייק בו עד שידונו לאמיתו. ואמרינן דכי היכי דבדין מרומה מוטל על הבית דין לדקדק יותר, הכי נמי לענין דרישת וחקירת העדים. ועיין באות הבאה.

(יג) גמ', שם. כתב בחידושי הר"ן בשם רבינו דוד, דמאי דאמרינן דבדין מרומה בעינן לדרישה וחקירה, לא כדרישה וחקירה דדיני נפשות, אלא דאם הדיין חושש לצד רמאות, מוטל עליו לחקור ולדרוש אותו צד. ואף דבמתניתין משמע דאין חילוק בדרישה וחקירה בין דיני נפשות לדיני ממונות, שפיר משכחת לה במתניתין בגוונא דהדיין חושש שכל הענין מרומה.

(יד) גמ', קראי אחד לדין ואחד לפשרה. פירש רש"י בד"ה אבל קראי, דקאי רק אקרא ד"צדק צדק תרדוף", דילפינן מינה צדק דין שלך וצדק פשרה שלך. והיד רמה ביאר, דקרא ד"צדק" קאי אדין, דהא כתיב ביה משפט. והקרא

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היוממי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היוממי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>